

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Obnova řízení

Zpracoval: Karel Večeřa

Plzeň 2019

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2019

Karel Večeřa

Poděkování:

Touto cestou bych rád poděkoval doc. JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D. za odborné a cenné rady při zpracování této diplomové práce. Zároveň bych chtěl poděkovat babičce Frídě Netoličkové a celé mé rodině, která mne po celou dobu studia podporovala.

Obsah

1. Úvod	1
2. Opravné prostředky v trestním řízení	3
2.1. Druhy opravných prostředků	4
2.2. Řádné opravné prostředky	5
2.2.1 Odvolání	5
2.2.2 Stížnost	9
2.2.3 Odpor	11
2.3. Mimořádné opravné prostředky	13
2.3.1. Dovolání	13
2.3.2. Stížnost pro porušení zákona	15
2.3.3. Obnova řízení	17
2.4. Principy a zásady přezkumného řízení	18
2.4.1. Apelační princip	18
2.4.2. Kasační princip	19
2.4.3. Revizní princip	19
2.4.4. Beneficium cohaesionis	20
2.4.5. Zákaz reformationis in peius	21
3. Historický vývoj institutu obnovy řízení	23
3.1. Vývoj v letech 1850–1948	23
3.1.1. Trestní řád z roku 1850	23
3.1.2. Glaserův trestní řád z roku 1873	24
3.2. Vývoj v socialistickém Československu	27
3.3. Velká novela trestního řádu	30
4. Obnova řízení	31
4.1. Specifické rysy a charakteristika obnovy řízení	31
4.1.1. Předmět obnovy řízení	33
4.1.2. Důvody pro obnovu řízení	35

4.1.2.1. Objevení nových skutečností či důkazů	36
4.1.2.2. Trestný čin orgánu činného v trestním řízení	39
4.1.2.3. Zrušení právního předpisu Ústavním soudem.....	40
4.1.3. Podání návrhu na povolení obnovy řízení.....	41
4.1.3.1. Návrh na povolení obnovy řízení	41
4.1.3.2. Osoby oprávněné k podání návrhu	44
4.2. Řízení o návrhu na povolení obnovy řízení	46
4.2.1. Řízení obnovovací.....	46
4.2.2. Rozhodnutí soudu o návrhu na povolení obnovy řízení	50
4.3. Řízení po povolení obnovy řízení.....	53
5. Judikatura obnovy řízení	58
5.1. Nové skutečnosti nastalé po právní moci rozhodnutí jako důvod pro obnovu řízení	58
5.2. Požadavek kontradiktornosti a rovnosti stran v obnovovacím řízení.....	59
5.3. Jednání ultra vires	62
6. Komparace se zahraniční úpravou	63
6.1. Systém mimořádných opravných prostředků Slovenské republiky.....	63
6.2. Porovnání úpravy obnovy řízení.....	65
7. Závěr.....	69
Resumé	71
Seznam použitých zdrojů	72

1. Úvod

Obnova řízení je jedním z mimořádných opravných prostředků, který umožňuje zvrátit již pravomocně vydané rozhodnutí soudu či usnesení státního zástupce. Jedná se o znovu provedení trestního řízení, především na základě nově najevo vzešlých důkazů a skutečností, které by byly schopny samy o sobě nebo ve spojení s důkazy a skutečnostmi již dříve známými odůvodnit jiné rozhodnutí. Institut obnovy řízení poskytuje zvýšení záruky práva na spravedlivý proces, garantovaný ústavním pořádkem.

Prolomením právní moci a porušením nezměnitelnosti a závaznosti rozhodnutí vydaných v trestním řízení však dochází k negativnímu vlivu na úroveň právní jistoty a legitimního očekávání, proto by se tento mimořádný opravný prostředek měl používat jen za výjimečných okolností, tj. v případech, kdy užití jiných právních prostředků ke sjednání nápravy není možné, v souladu se zásadou *ultima ratio*.

Téma obnovy řízení jsem si vybral nejen pro svůj celkový zájem o trestní právo, které mne v rámci celého studia na Západočeské univerzitě v Plzni zajímalo a bavilo ze všech ostatních právních odvětví nejvíce, ale i protože je tento mimořádný opravný prostředek spojován se zajímavými a mediálně sledovanými případy. Touto formou jsem se tedy o něm chtěl dozvědět více a zároveň si prohloubit celkové povědomí o opravných prostředcích v trestním řízení.

Diplomovou práci jsem rozdělil do sedmi kapitol. Ve druhé kapitole stručně poukážu na základní rysy opravných prostředků řádných i mimořádných a zásad, které jsou jejich neodmyslitelnou součástí. Ve třetí kapitole provedu historický exkurz vývoje obnovy řízení v naší zemi od roku 1850 až po současnost. Čtvrtou kapitolu považuji za jádro celé této diplomové práce, v níž současnou právní úpravu institutu obnovy řízení podrobně rozeberu. V páté kapitole se zaměřím na významnou judikaturu týkající se obnovy řízení, která nedostala prostor v kapitole čtvrté, a která tento institut zásadně ovlivňuje a dotváří. Na konec této diplomové práce jsem si dal za úkol porovnat rozdíly české právní úpravy obnovy řízení s úpravou aktuálně platnou ve Slovenské republice a v závěru stručně své poznatky shrnu.

Cílem mé diplomové práce je podrobněji popsat a seznámit se s veškerými podstatnými náležitostmi a vlastnostmi obnovy řízení, včetně rozsáhlé judikatury, poukázat na případné nedostatky právní úpravy tohoto institutu a případně nastítnit možnosti jejich řešení.

2. Opravné prostředky v trestním řízení

Opravné prostředky jsou nepostradatelnou součástí trestního řízení. Slouží zejména k zajištění spravedlivého procesu, eliminaci věcných, právních, ale i procesních chyb, které se v průběhu trestního řízení mohou vyskytnout. Takto vadné rozhodnutí je možné v řízení o opravných prostředcích (neboli v přezkumném řízení) znovu přezkoumat, případně zrušit, je-li takovéto rozhodnutí nezákonné či nesprávné.¹

Opravné řízení je nezbytné pro zvýšení záruky, že rozhodování orgánů činných v trestním řízení při zjišťování trestných činů a potrestání jejich pachatelů bylo provedeno v souladu s požadavky zákonnosti, neboť i při dodržování teoreticky bezchybných a dokonalých předpisů se mohou vyskytnout chyby a nedostatky, které mohou vyústit v nesprávné rozhodnutí.²

Podle teorie trestního práva procesního má opravné řízení několik účelů. Jsou to účely: bezprostřední, všeobecný a širší. Bezprostředním účelem se rozumí přezkum konkrétního nesprávného rozhodnutí a případně odstranění vad trestního řízení, které vydání takto nesprávnému rozhodnutí předcházelo, v zájmu účastníků tohoto trestního řízení. Nárok obžalovaného na přezkum odsuzujícího rozsudku soudem vyššího stupně vyplývá přímo z ústavního pořádku České republiky, tj. z článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Všeobecný účel opravného řízení je totožný s účelem celého trestního řízení. Je jím zvýšení záruky uplatnění zásady materiální pravdy, jelikož i samotné opravné řízení má za úkol zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou žádné pochybnosti a zajistit správnost a zákonnost postupů při rozhodování orgánů činných v trestním řízení. Širším účelem je důraz na zajištění správného a jednotného výkladu zákona. Rozhodování o opravných prostředcích je jedním z nejdůležitějších procesních prostředků, kterým orgány vyšších stupňů ovlivňují praxi nižších instancí orgánů činných v trestním řízení. Po provedení přezkoumání rozhodnutí orgánu prvního stupně vyjádří orgán vyššího stupně své rozhodnutí, ve kterém se buď s rozhodnutím orgánu nižšího stupně ztotožní a potvrdí jeho správnost nebo toto

¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 376

² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 609

rozhodnutí uzná za nesprávné. V takovémto případě rozhodnutí sám napraví, pokud mu to zákon a povaha věci dovolují, nebo přikáže, aby podřízený orgán znovu věc projednal a rozhodl. Tím, že orgán vyššího stupně poukáže na nedostatky vadného rozhodnutí a vytkne chyby, kterých se orgán nižšího stupně dopustil, zajišťuje, aby se jeho podřízené orgány v budoucnu podobných chyb vyvarovaly. Zvláštní význam pak mají především rozhodnutí v opravném řízení vydané Nejvyšším soudem, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (tzv. zelená sbírka), prostřednictvím kterých Nejvyšší soud plní svůj úkol sjednocování rozhodovací činnosti soudů České republiky.³

2.1. Druhy opravných prostředků

Opravné prostředky, jakožto procesní úkony, pomocí nichž se oprávněné osoby domáhají opravy rozhodnutí soudu, státního zástupce či policejních orgánů, tj. orgánů činných v trestním řízení, můžeme členit na několik druhů. Jsou jimi:

- Stížnost – upravena v § 141 a násl. trestního řádu⁴
- Odvolání – upraveno v § 245 a násl. trestního řádu
- Odpor – upraven v § 314g trestního řádu
- Dovolání – upraveno v § 265a a násl. trestního řádu
- Stížnost pro porušení zákona - § 266 a násl. trestního řádu
- Obnova řízení – upravena v § 277 a násl. trestního řádu⁵

Tyto druhy můžeme podle teorie trestního práva procesního dále členit na opravné prostředky řádné a mimořádné. Rozhodujícím kritériem pro toto rozdělení je, zda jimi lze napadnout rozhodnutí, které již nabylo právní moci či nikoliv.

³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 609–610

⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 611

2.2. Řádné opravné prostředky

Řádnými opravnými prostředky, tedy opravnými prostředky, které směřují vůči dosud nepravomocnému rozhodnutí, jsou odvolání, stížnost a odpor. Odvolání směřuje proti rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení, stížnost proti usnesení těchto orgánů. Zvláštním typem řádného opravného prostředku je odpor, který na rozdíl od odvolání či stížnosti nevyžaduje, aby jeho podání předcházelo přezkumné řízení. Odpor směřuje proti trestnímu příkazu.⁶

Proti rozsudku soudu druhého stupně není žádný řádný opravný prostředek přípustný.

2.2.1 Odvolání

Odvolání je jediným opravným prostředkem, upravený v hlavě šestnácté, počínaje § 245 a následující trestního řádu, který lze podat proti všem dosud nepravomocným rozsudkům soudu prvního stupně.

V případě rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu (upravena v § 175a a § 175b trestního řádu) podle § 314r odst. 4 trestního řádu, lze odvolání podat jen tehdy, pokud rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, kterou státní zástupce soudu navrhl. „*Odvolání má odkladný účinek.*“⁷

Odvolací řízení se zahajuje odvoláním, jakožto dispozitivním procesním úkonem, jímž se ze zákona oprávněná osoba (§ 246 a § 247 trestního řádu) domáhá přezkumu či nápravy rozsudku soudu prvního stupně. Odvolací řízení se zahajuje vždy pouze na návrh oprávněné osoby, která podala odvolání. Nikdy se nemůže zahájit z úřední povinnosti, ani pokud by soud prvního stupně zjistil, že jeho rozsudek je vadný. Ustanovení hlavy šestnácté trestního řádu o odvolání a řízení o něm se použije i pro případy odvolání proti rozsudkům vydaných samosoudcem ve „zvláštním způsobu řízení“ (§ 290 trestního řádu), proti rozsudkům soudů

⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 611

⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 245.

prvního stupně ve věcech mladistvých (§ 290 trestního řádu a § 1 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže⁸) a proti rozsudkům proti trestně odpovědné právnické osobě (§1 odst. 2 Zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim⁹). Odvolací řízení, a především pak rozhodnutí odvolacího soudu, je zvláště důležité pro pozdější možnost uplatnit mimořádný opravný prostředek ve formě dovolání. V odvolacím řízení není, na rozdíl od stížnosti proti usnesení, přípustná autoremedura (§ 146 odst.1 trestního řádu).¹⁰

Odvolání má odkladný neboli suspenzivní účinek. Právní moci tak nenabude rozhodnutí, proti kterému bylo osobou oprávněnou včas odvolání podáno. Odvolání disponuje rovněž účinkem devolutivním, který přenáší rozhodování ze soudu, který vynesl napadený rozsudek na soud vyššího stupně (§ 252 trestního řádu). Odkladný účinek odvolání však nebrání tomu, aby v některých případech nabyla část rozsudku právní moci. Jedná se o případy podle § 139 odst. 2 trestního řádu, například rozhodnutí o vině a trestu, kdy odvolání podá jen poškozený vůči nároku na náhradu škody nebo zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabránění věci. Rovněž odvolání, které podala pouze jedna z více osob, o kterých bylo rozhodnuto stejným rozsudkem, nebrání tomu, aby rozsudek proti ostatním obžalovaným nabyl právní moci. To však nevylučuje pozdější uplatnění tzv. *beneficia cohaesionis*, tj. zásady upravené v § 261 trestního řádu, podle které soud vždy rozhodne i ve prospěch obžalované osoby, která odvolání nepodala, za předpokladu, že jí prospívá důvod změny rozsudku, pokud v odvolacím řízení rozhodne soud ve prospěch některé ze spoluobžalovaných osob, které odvolání podaly. Odvolací soud přezkoumává zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání. Podle § 254 odst. 1 trestního řádu se k vadám, které nejsou součástí odvolání přihlíží jen tehdy, pokud by měly vliv na správnost výroků, proti nimž bylo toto odvolání podáno.¹¹ Oproti stížnosti tak musí být obsah odvolání podle § 249 odst. 1 trestního

⁸ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

⁹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2960 - 2963

¹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2963

řádu náležitě odůvodněn, aby bylo zřejmé, které vady a které výroky jsou odvoláním napadány.¹²

Oprávněnými osobami, které mohou odvoláním rozsudek napadnout podle § 246 trestního řádu jsou:

- a) *„státní zástupce pro nesprávnost kteréhokoli výroku,*
- b) *obžalovaný pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká,*
- c) *zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabrání věci,*
- d) *poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení.“¹³*

Tento výčet je ještě doplněn v § 247 odst. 2 trestního řádu o osoby, které mohou dále podat odvolání ve prospěch obžalovaného. Jsou jimi: *„příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh.“¹⁴* V neprospěch obžalovaného může odvolání proti rozsudku podat pouze státní zástupce. Pokud je obžalovaný omezen či zbaven způsobilosti k právním úkonům, může za něj v jeho prospěch i proti jeho vůli podat odvolání také jeho zákonný zástupce (§ 34 trestního řádu) nebo jeho obhájce (§ 41 odst. 2 trestního řádu). Jeli zbavena či omezena způsobilost k právním úkonům zúčastněné osoby, vykonává právo na odvolání její zákonný zástupce podle § 42 odst. 3 trestního řádu. Tímto právem disponuje i opatrovník obviněného podle § 34 odst. 2 trestního řádu, popř. opatrovník mladistvého obviněného podle § 43 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kterého ustanovuje předseda senátu a v přípravném řízení i státní zástupce, pokud zákonný zástupce mladistvého nemůže svá práva vykonávat a hrozí nebezpečí z prodlení. Proti vůli mladistvého může v jeho prospěch podle § 72 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže podat odvolání orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)¹⁵, a to do dovršení devatenáctého roku věku mladistvého¹⁶. V řízení proti uprchlému se odvolací právo

¹² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 377

¹³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 246.

¹⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 247 odst. 2.

¹⁵ Zřízení na základě zákona č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ustanovení § 73 odst. 2.

přiznává také obhájci obviněného podle § 304 trestního řádu, který má stejná práva jako obviněný. Odvolání může podle § 45 odst. 2 trestního řádu podat také opatrovník poškozeného, kterého ustanovuje předseda senátu a v přípravném řízení i státní zástupce, pokud by hrozilo nebezpečí z prodlení v případě, kdy zákonný zástupce poškozeného nemůže sám svá práva vykonávat. Pokud jde o uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení nebo na náhradu škody, právo na odvolání má podle § 45 odst. 3 trestního řádu i právní nástupce poškozeného, popř. společný zmocněnec poškozených dle § 44 odst. 2 trestního řádu.¹⁷

V odvolacím řízení se uplatňuje zásada tzv. zákazu *reformationis in peius* obsažená v § 259 odst. 4 trestního řádu. Znamená zákaz změny k horšímu, tedy zákaz změny rozsudku odvolacího soudu v neprospěch obžalovaného. Zákaz *reformationis in peius* pro odvolací řízení platí, jen pokud bylo odvolání podáno ve prospěch obžalovaného. Nezáleží už ale na tom, kdo ho podal. Účelem je odstranění obav obžalovaných z možného zhoršení rozsudku po podání odvolání.¹⁸ Tím se výrazně odlišuje od jiného řádného opravného prostředku, ve kterém tato zásada neplatí – odporu. Ten se podává proti trestnímu příkazu, který má povahu odsuzujícího rozsudku (§ 314e odst. 7).

„*Odvolání se podává ve lhůtě osmi dnů od doručení opisu rozsudku.*“¹⁹ Podává se u toho soudu, jenž vydal rozsudek, proti kterému odvolání směřuje. Pokud se opis rozsudku doručuje obžalovanému, jeho obhájci i jeho zákonnému zástupci, lhůta k podání odvolání běží až od takového doručení, které proběhlo nejpozději. To však neplatí v případě odvolání podaného státním zástupcem, podle §248 odst. 3 trestního řádu, a orgánem sociálně-právní ochrany dětí, podle § 72 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kterým běží tato lhůta samostatně.²⁰

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2965

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 641

¹⁹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 377

²⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 377

2.2.2 Stížnost

Stížnost je řádný opravný prostředek, kterým je možné napadnout veškerá usnesení policejních orgánů, a to do tří dnů od oznámení tohoto usnesení. Stížností je dále možné napadnout usnesení státního zástupce a soudu, pouze však pokud jsou vydána v prvním stupni a zákon podání stížnosti v daném případě výslovně připouští podle § 141 odst. 2 trestního řádu. Podává se k orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje. Tří denní počátek lhůty začíná běžet od oznámení usnesení, proti kterému je stížnost podávána. Odkladným účinkem stížnost disponuje podle § 141 odst. 4 trestního řádu rovněž pouze pokud to zákon připouští.²¹ „Proti usnesení nejvyššího státního zástupce lze podat stížnost pouze tehdy, jestliže podle zákona o stížnosti přísluší rozhodnout soudu. O stížnosti v těchto případech rozhoduje Nejvyšší soud.“²² V případě, že je stížností napadeno usnesení státního zástupce, který je činný u Nejvyššího státního zastupitelství, rozhoduje o ní nejvyšší státní zástupce.²³ Proti usnesení Nejvyššího soudu není stížnost přípustná vůbec.²⁴

Odkladný účinek stížnosti je zákonem zpravidla přiznáván v závažnějších případech, kde je vzhledem k jejich povaze nutné uplatnit princip dvojinstančnosti, a kde by okamžitý výkon usnesení mohl přinést následky, které by již nešlo napravit.²⁵ Suspenzivní účinek nemá například stížnost proti usnesení o vzetí do vazby, jelikož by odložením vykonatelnosti došlo ke zmaření účelnosti této vazby.

Stížnost má také devolutivní účinek, podle § 146 odst. 2 trestního řádu. Výjimkou je uplatňovaný princip tzv. autoremedury, který je v trestním procesu velmi ojedinělý. Při uplatnění tohoto principu o stížnosti rozhoduje stejný orgán, jenž rozhodoval o usnesení, které je touto stížností napadeno při splnění dvou podmínek. První podmínkou pro využití principu autoremedury je, že příslušný

²¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 384

²² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 141 odst. 3.

²³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 366

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 664

²⁵ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 367

orgán stížnosti zcela vyhoví. Druhou podmínkou je, že změna původního usnesení se nedotkne práv žádné ze stran, především strany, která stížnost nepodala.²⁶

Oprávněnými osobami k podání stížnosti podle § 142 odst. 1 trestního řádu jsou osoby, kterých se usnesení napadené stížností přímo dotýká, tj. především osoby o jejichž právech a povinnostech se v usnesení rozhoduje (např. usnesení o zahájení trestního stíhání), nebo osoby, které daly k tomuto usnesení podnět svým návrhem. K podání takového návrhu musí zákon tuto osobu výslovně opravňovat. Proti usnesení soudu může dále podat stížnost také státní zástupce, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného, bez ohledu na jeho vůli.

Podle § 142 odst. 2 trestního řádu může stížnost ve prospěch obviněného podat osoba, která by mohla ve prospěch obviněného podat odvolání, pouze však v taxativně vymezených případech. Jedná se o usnesení o vazbě, usnesení o ochranném léčení a usnesení o zabezpečovací detenci. V řízení ve věcech mladistvých mohou ve prospěch mladistvého podat stížnost i jeho příbuzní v pokolení přímém, manžel, druh, osvojitel či sourozenec a dále také orgán sociálně-právní ochrany dětí, a to i proti vůli mladistvého, rovněž však pouze ve prospěch mladistvého.²⁷

Na rozdíl od odvolání, podání stížnosti nevyžaduje uvedení důvodů, pro které je podávána. V praxi je tak velmi časté podávat tzv. blanketní stížnosti, které neobsahují žádné důvody a jsou podávány čistě pro dodržení velmi krátké lhůty. Osoba, která takovouto stížnost podala může důvody doplnit i později. V jejím zájmu je však toto doplnění provést co nejrychleji, protože nedoplnění důvodů není překážkou orgánu, který je příslušný k rozhodování, o této stížnosti rozhodnout i bez nich. Pokud však důvody podání stížnosti uvedeny byly, musí se orgán příslušný k rozhodování o stížnosti s těmito důvody náležitě vypořádat.²⁸

Podobně jako u odvolání, i u stížnosti platí zásada zákazu *reformationis in peius* a princip *beneficium cohaesionis*.

²⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 671

²⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 666

²⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 670

2.2.3 Odpor

Odpor je specifický řádný opravný prostředek, který se podává pouze proti trestnímu příkazu (§ 314e a násl. trestního řádu). Odpor nemá klasický devolutivní či suspenzivní účinek. Účinkem odporu je automatické zrušení trestního příkazu, proti kterému je odpor podán.

Lhůta pro podání odporu je osm dní od doručení trestního příkazu. Odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal. Po včasné podání odporu samosoudce nařídí hlavní líčení ve věci. V takto nařízeném hlavním líčení však na rozdíl od ostatních řádných opravných prostředků neplatí zásada zákazu *reformationis in peius*, tj. zásada zákazu změny rozhodnutí k horšímu pro osobu, která opravný prostředek podala.²⁹ Nebezpečí nepoužitelnosti této zásady je v případě odporu navíc zesíleno tím, že po nařízení hlavního líčení ve věci rozhoduje opět stejný samosoudce, který již rozhodoval o trestním příkazu, jenž byl odporem napaden. V praxi se totiž jen zřídkakdy samosoudce neztotožní se svým vlastním názorem, který již vyslovil ve vydaném trestním příkazu, a lze tak předvídat další průběh řízení.

Odpor může podat obviněný (i prostřednictvím obhájce) a osoby, které mohou podat ve prospěch obviněného odvolání. V neprospěch obviněného může odpor podat také státní zástupce. Oproti ostatním řádným opravným prostředkům je u odporu logicky vyloučeno podání osobou poškozenou, a to z důvodu, aby nebyl celý trestní příkaz zrušen pouze kvůli nároku poškozeného (například na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích), jelikož by jeho nárok nebyl oddělitelný od výroku o vině a trestu a hlavní líčení by tak probíhalo pouze o tomto nároku.³⁰

Trestní příkaz nelze vydat v řízení proti mladistvému podle § 63 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.³¹ Tento paragraf tedy rovněž vylučuje podání odporu mladistvým. Novela provedená zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012 však vytváří výjimku a přináší návrat k předchozí právní

²⁹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 386–387

³⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 386–387

³¹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

úpravě, účinné před rokem 2004. Je jí situace, kdy mladistvý již dovršil osmnáctý rok věku. V takovém případě je možné vydat trestní příkaz i v řízení ve věcech mladistvých, a tedy i podat následný odpor.³²

³² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 3589

2.3. Mimořádné opravné prostředky

Mimořádnými opravnými prostředky se rozumí takové opravné prostředky, jimiž lze napadnout pravomocná rozhodnutí, proti kterým již nelze podat řádný opravný prostředek, a to bez ohledu na to, zda taková rozhodnutí již byla vykonána či nikoliv. Jsou jimi dovolání, obnova řízení a stížnost pro porušení zákona. Dovoláním se lze domáhat nápravy právních vad. Stížností pro porušení zákona se lze domáhat jak právních, tak skutkových vad, které byly známy již v době rozhodování. Obnovou řízení se oprávněná osoba domáhá nápravy skutkových vad, které vznikly buď tím, že určité skutkové okolnosti nebyly patrné v době rozhodování a nemohly proto být uplatněny orgány činnými v trestním řízení při vydání rozhodnutí anebo pokud vyšly najevo zcela nové skutečnosti, které by mohly výrazně ovlivnit původní rozhodnutí.³³

2.3.1. Dovolání

Mimořádný opravný prostředek dovolání byl zaveden tzv. velkou novelou trestního řádu, která byla provedena zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002. Došlo tak k posílení postavení stran trestního řízení tím, že jim byl po splnění přísných a taxativně stanovených podmínek umožněn přístup k Nejvyššímu soudu.

Dovolání, které je upraveno § 265a a násl. trestního řádu, je určeno k nápravě závažných právních vad rozhodnutí nebo k nápravě vad řízení, které k takovému rozhodnutí vedlo. Napadají se jím procesní a hmotněprávní vady, nikoliv však vady skutkové. Lze ho podat pouze proti pravomocnému meritornímu rozhodnutí soudu druhého stupně, tj. proti rozhodnutí ve věci samé, proti kterému byl již podán řádný opravný prostředek. Nelze jej tedy podat například proti rozhodnutí státního zástupce nebo proti rozhodnutí policejního orgánu. „*Dovolání*

³³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 388

má tzv. centralizovaný devolutivní účinek, protože o něm vždy rozhoduje Nejvyšší soud jako dovolací soud (§ 265c).“³⁴

Dovoláním je možné napadat pouze výroky uvedené v napadeném rozhodnutí nebo řízení, které k takovému rozhodnutí vedlo. *„Dovolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné.“³⁵* Důvody dovolání jsou taxativně vyčteny v § 265b odst. 1 a 2 trestního řádu. Jsou jimi ty nejzávažnější právní vady, které se v řízení mohou stát. Například situace, kdy ve věci rozhodl nepřislušný soud, ve věci rozhodl vyloučený orgán, bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona nebylo přípustné, obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, uložený trest za trestný čin, kterým byl obviněný uznán vinným byl stanoven ve výměře, která je mimo sazbu stanovenou v trestním zákoně nebo kdy obviněný neměl v řízení obhájce, ačkoliv ho podle zákona mít měl (např. kvůli nutné obhajobě³⁶).

Oprávněnými osobami k podání dovolání jsou nejvyšší státní zástupce a obviněný. Nejvyšší státní zástupce může dovolání podat *„na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného“³⁷*. Obviněný může podat dovolání pouze pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká, a to prostřednictvím svého obhájce, jinak se podání nepovažuje za dovolání (§ 265d odst. 2 trestního řádu).

„Dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje.“³⁸ Pokud bylo v napadeném rozhodnutí rozhodnuto o více osobách, dovolací soud přezkoumává jen tu část napadeného rozhodnutí a jemu předcházející řízení, které se týká osoby, jež dovolání podala. Takovýto přezkum provádí většinou jen v rozsahu a z důvodů, které oprávněná osoba uvedla v podaném dovolání.

³⁴ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 391

³⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 265a odst. 4.

³⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 36.

³⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 265d odst. 1 písm. a).

³⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 265e odst. 1.

Příslušný soud může po podání dovolání:

- a) usnesením dovolání odmítnout, např. nesplňuje-li zákonem dané náležitosti obsahu dovolání, není-li přípustné, či bylo-li podáno neoprávněnou osobou nebo bylo podáno opožděně,
- b) usnesením přikázat soudu, aby doplnil neúplný výrok či rozhodl o chybějícím výroku,
- c) sám doplnit neúplný výrok nebo rozhodnout o chybějícím výroku,
- d) zrušit dovoláním napadené rozhodnutí nebo jeho část, nebo
- e) usnesením dovolání zamítnout, pokud dojde k závěru, že po přezkoumání napadeného rozhodnutí nebo řízení, které mu předcházelo je dovolání nedůvodné.

2.3.2. Stížnost pro porušení zákona

Stížnost pro porušení zákona, jenž je trestním řádem upravena v ustanoveních § 266–267, je mimořádným opravným prostředkem, který směřuje k nápravě právních vad pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zástupce (proti výroku o vině či o trestu, nikoli však vůči důvodům rozhodnutí), či k nápravě vadného postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo. Vedlejším smyslem stížnosti pro porušení zákona je usměrnění praxe orgánů činných v trestním řízení.³⁹

Důvody pro podání stížnosti pro porušení zákona jsou trestním řádem vymezeny jednak obecně a jednak speciálně. Obecná úprava podle ustanovení § 266 odst. 1 hovoří o porušení zákona a o vadném postupu řízení při vydání pravomocného rozhodnutí soudu či státního zástupce. Speciální úpravou jsou důvody podle § 266 odst. 2, tedy je-li trest ve zřejmém nepoměru k povaze, závažnosti a stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost nebo je-li uložený trest ve zřejmém rozporu s účelem trestu.⁴⁰

³⁹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 395

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 83

Porušením zákona se rozumí závažný nesoulad napadeného rozhodnutí s právní normou, především s ustanovením trestního zákoníku, trestního řádu či jiných trestněprávních zákonů. Nejedná se zde tedy o jakékoliv porušení zákona. O vadný postup řízení se jedná, pokud byla v řízení, které vyústilo v pravomocné rozhodnutí, porušena důležitá procesní ustanovení a v důsledku toho není zřejmé, zda by se v případě, že by tato procesní ustanovení byla dodržena, došlo ke stejnému rozhodnutí, jaké bylo učiněno.⁴¹

Oprávněnou osobou k podání stížnosti pro porušení zákona je pouze ministr spravedlnosti, který však není vázán zásadou oficiality, tj. postupovat z úřední povinnosti, a vhodnost podání stížnosti pro porušení zákona je tak jen na jeho úvaze. Podnět k podání stížnosti pro porušení zákona ministrem spravedlnosti může podat jakákoliv osoba. Příslušným orgánem, ke kterému se stížnost pro porušení zákona vždy podává, je Nejvyšší soud. Nejvyšší soud přezkoumává jen ty oddělitelné výroky napadeného rozhodnutí a správnost postupu řízení, které mu předcházelo, proti kterým byla stížnost pro porušení zákona podána. Stížnost pro porušení zákona nedisponuje suspenzivním účinkem. Výjimkou je možnost odkladu či přerušování výkonu rozhodnutí. Pokud ministr spravedlnosti dospěje k závěru, že by výkon rozhodnutí měl být přerušen nebo odložen ve prospěch obviněného, zašle návrh k přerušování či odložení výkonu rozhodnutí k Nejvyššímu soudu.⁴²

Pokud napadeným rozhodnutím bylo rozhodnuto o více osobách, Nejvyšší soud přezkoumává pouze tu část rozhodnutí, která se týká osoby, ohledně níž byla stížnost pro porušení zákona podána.⁴³

Je-li vysloveno porušení zákona, rozhoduje Nejvyšší soud formou rozsudku. V případě zamítnutí stížnosti pro porušení zákona pro její nedůvodnost, nepřijatelnost či opožděnost (§ 268 odst. 1 trestního řádu) se rozhoduje formou usnesení. Shledá-li Nejvyšší soud, že byl porušen zákon v neprospěch obviněného, zruší napadené rozhodnutí, postačuje-li to k nápravě. Po zrušení napadeného rozhodnutí může Nejvyšší soud, považuje-li to za nutné, sám ve věci rozhodnout, odkázat poškozeného s náhradou škody na řízení ve věcech občanskoprávních nebo

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 83

⁴² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 395

⁴³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 266 odst. 3.

přikázat věc, a to zpravidla orgánu, o jehož rozhodnutí jde, k novému projednání a rozhodnutí.⁴⁴

2.3.3. Obnova řízení

Obečnému základu obnovy řízení se podrobněji věnuje čtvrtá kapitola této diplomové práce.

⁴⁴ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-884-0. s. 246

2.4. Principy a zásady přezkumného řízení

Přezkumné řízení se kromě základních obecných zásad, jako je například zásada presumpce nevinny, zásada legality, zásada oficiality, zásada volného hodnocení důkazů, zásada obžalovací, zásada vyhledávací, zásada zákonného procesu aj., řídí také specifickými principy, které jsou typické pouze v rozhodování o opravných prostředcích. Jsou jimi zejména princip apelační, kasační, revizní a dále princip dobrodiní souvislosti (*beneficium cohaesionis*), či zásada zákazu změny k horšímu (*reformationis in peius*). V České republice se v přezkumném řízení uplatňuje převážně princip apelace s prvky kasace, zejména u odvolání.

Tuto podkapitolu jsem do diplomové práce zařadil zejména pro svůj neodmyslitelný význam v rámci všech řádných i mimořádných opravných prostředků, které jsou těmito principy ovlivňovány.

2.4.1. Apelační princip

Apelační princip přezkumný orgán uplatní, pokud v opravném řízení sám rozhodne o zrušení a nahrazení rozhodnutí vlastním. Apelace se uplatňuje primárně, pokud je to s přihlédnutím k povaze věci možné. Jsou to situace, kdy přezkumný orgán provede dokazování a změní tak rozsah zjištění skutkového stavu, například doplněním výslechu. Uplatňuje se jak na vady právní, tak i skutkové. Typickým opravným prostředkem, ve kterém dominuje apelační princip, je odvolání.⁴⁵

Výhodou apelace je rychlost a hospodárnost opravného řízení, protože příslušný orgán rozhodne na základě vlastního šetření a nemusí tak věc zbytečně vracet zpátky orgánu nižšího stupně, který napadené rozhodnutí vydal. Nevýhodou tohoto procesu je však riziko, že při zjištění výrazně odlišného skutkového stavu nebude moci být podán proti takovému rozhodnutí řádný opravný prostředek.⁴⁶

⁴⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 378-379

⁴⁶ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 359

Dojde-li však soud k závěru, že jsou pochybení v rozhodnutí orgánu prvního stupně natolik závažná, že by se věc musela znovu celá projednat, rozhodnutí zpravidla zruší a vrátí k projednání první instanci (princip kasace).

2.4.2. Kasační princip

Kasačním principem se rozumí situace, kdy přezkumný orgán napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí k projednání a novému rozhodnutí orgánu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Oproti principu apelace je ale pro druhou instanci skutkový stav zjištěný orgánem prvního stupně závazný. Kasační princip byl původně určen pouze k nápravě a odstranění právních vad. V současné době se však tento princip využívá i pro vady skutkové. Výhodou kasačního principu je možnost věc znovu projednat u orgánu prvního stupně, který je těžištěm trestního procesu, s možností opakovaného podání řádného opravného prostředku. Nevýhodou, která z takového postupu logicky vyplývá, je však zdlouhavé prodloužování trestního řízení.⁴⁷

2.4.3. Revizní princip

Revizní princip znamená, že se po podání opravného prostředku budou zkoumat veškeré výroky napadeného rozhodnutí, a to jak po stránce právní, skutkové, hmotněprávní i procesněprávní, bez ohledu na důvody oprávněné osoby, která opravný prostředek podala. Rozhodnutí je přezkoumáváno v celém rozsahu včetně řízení, které mu předcházelo. Úplný revizní princip se uplatní, pokud je přezkoumáváno rozhodnutí a řízení, které mu předcházelo, ohledně všech osob, které jsou jím dotčeny. V případě omezeného revizního principu se přezkoumává pouze ta část napadeného rozhodnutí, která se vztahuje na osobu, v jejíž prospěch či neprospěch byl opravný prostředek podán. Opravné řízení, které nedisponuje revizním principem, je omezeno obsahem a rozsahem pouze v rámci vymezených

⁴⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 359

důvodů, které jsou uvedeny v opravném prostředku. Výhodou revizního principu je úplné přezkoumání věci, tj. možnost opravy většího množství výroků rozhodnutí, či vad řízení, které mu předcházelo. Nevýhodou je na druhé straně výrazná časová náročnost na straně orgánů, které přezkumné řízení provádějí. Opravným prostředkem, ve kterém se revizní princip vždy uplatňuje, je stížnost. Revizní princip je ve stížnosti ovšem omezen pouze na osobu nebo věc, které se stížností napadené usnesení týká.⁴⁸

2.4.4. Beneficium cohaesionis

Beneficium cohaesionis (česky „dobrodiní záležející v souvislosti“) je trestně procesní princip, který je možný uplatnit v případech, kdy je rozhodnutí vydané v opravném řízení prospěšné také pro osobu spolupachatele, ohledně níž se řízení nevedlo, a která opravný prostředek nepodala za podmínky, že je použití *beneficia cohaesionis* ve prospěch této osoby.⁴⁹

„Prospívá-li důvod, z něhož rozhodl odvolací soud ve prospěch některého obžalovaného, také dalšímu spoluobžalovanému nebo zúčastněné osobě, rozhodne odvolací soud vždy též v jejich prospěch. Stejně rozhodne ve prospěch obžalovaného, kterému prospívá důvod, z něhož rozhodl ve prospěch zúčastněné osoby.“⁵⁰

Aplikace *beneficia cohaesionis* je obligatorní, jsou-li kumulativně splněny následující podmínky:

- a) Opravnému prostředku bylo vyhověno alespoň jedné z osob, která opravný prostředek podala nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán některou z oprávněných osob k podání takového opravného prostředku.
- b) Existence tzv. společného důvodu. Společným je takový důvod, který prospívá také další osobě, vyjma osoby v jejíž prospěch byl opravný

⁴⁸ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 358

⁴⁹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 360

⁵⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 261.

prostředek podán, a která tento opravný prostředek sama nepodala, či v jejíž prospěch nebyl podán. Za společný důvod nelze považovat důvod, který je nutné u každé osoby zkoumat jednotlivě, například kvůli rozdílu formy a míry zavinění trestného činu.

- c) Rozhodnutí příslušného orgánu v přezkumném řízení se vztahuje na veškeré osoby, kterých se společný důvod týká. Vyloučeny jsou tak například situace vyloučení spoluobviněného ze společného řízení podle § 23 odst. 1 trestního řádu.⁵¹

2.4.5. Zákaz *reformationis in peius*

Zákaz *reformationis in peius* neboli zákaz změny k horšímu zabraňuje, aby se osoba, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán, vystavila nebezpečí zhoršení rozhodnutí v její neprospěch oproti rozhodnutí, proti kterému opravný prostředek směřuje. Tento zákaz platí pro přezkumné řízení, ale i pro řízení, které následuje po zrušení napadeného rozhodnutí, proti němuž byl podán opravný prostředek. Smyslem zákazu *reformationis in peius* je zbavit obav osoby, které by se bály zhoršení svého postavení po podání opravného prostředku a tím i zvýšit dostupnost opravného řízení.⁵²

„V neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.“⁵³

Zákaz změny k horšímu však neplatí u odporu proti trestnímu příkazu. Tento postoj dokládá i ustálená judikatura Ústavního soudu. Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 39/09, ze dne 10.12.2009: „Dle § 314g odst. 2 věty

⁵¹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 360-361

⁵² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 361

⁵³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 259 odst. 4.

za středníkem tr. řádu při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Zásada zákazu reformationis in peius zde tedy obecně neplatí. Z hlediska spravedlivého procesu není tímto postupem obviněný zkrácen na možnosti dvojinstančního soudního řízení v trestních věcech, zaručeného v čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.“⁵⁴ Tento postoj potvrzuje rovněž odůvodnění odmítnuté ústavního stížnosti II.ÚS 2103/14 ze dne 12. 8. 2014.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10.12.2009, sp. zn. III.ÚS 39/09. Dostupné na <https://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=64545>

3. Historický vývoj institutu obnovy řízení

Opravné prostředky jsou obecně z pohledu historie poměrně nové. Všeobecně byly zavedeny teprve až v 17. století v souvislosti s byrokratizací výkonu absolutistické soudní moci. Pro představu se až do roku 1850 opravné prostředky vůbec nerozlišovaly ani na opravné prostředky řádné či mimořádné. Tak jak je známe dnes nebyly za feudalismu rozlišovány ani typy řízení před soudem, tj. na řízení trestní a řízení civilní. Obnova řízení jako taková je samozřejmě taktéž novotou.⁵⁵

V této kapitole se proto budu zabývat obdobím, od kterého se již o obnově řízení, jako jedním z mimořádných opravných prostředků, může hovořit, až po současnost.

3.1. Vývoj v letech 1850–1948

3.1.1. Trestní řád z roku 1850

Dne 17. ledna 1850 vydal císař František Josef I. patent č. 25/1850 ř. z., kterým vyhlásil nový prozatímní trestní řád. Poprvé v rakouském trestním právu zakotvil několik pozitivních zásad trestního procesu, jako například ústnost řízení, veřejnost řízení, volné hodnocení důkazů, zásadu materiální pravdy, zakotvení laického prvku do soudního rozhodování (zřízení porotních soudů) či zakotvení instituce státního zastupitelství jako stranu obžalovací.⁵⁶

Šestnáctá hlava tohoto trestního řádu byla věnována opravným prostředkům proti konečným rozsudkům okresních sborových soudů a soudů porotních. Poprvé se opravné prostředky začaly dělit na řádné a mimořádné. Proti konečnému rozsudku okresního sborového soudu bylo možné podat odvolání. Zrušovací

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 38

⁵⁶ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 30

(zmateční) stížností bylo možné napadnout konečný rozsudek soudu porotního nebo soudu krajinského (zemského) jako soudu odvolacího. Proti rozsudku okresního soudu, který byl vydán pro nepřítomnost obžalovaného, bylo přípustné podání odporu a poté stížnosti. Hlava sedmnáctá upravovala mimořádný opravný prostředek – obnovu řízení. Obnova řízení mohla být podána proti rozhodnutím všech výše uvedených soudů. Důvodem pro povolení obnovy řízení bylo objevení nových důkazů nebo například skutečnost, že původní rozsudek byl vynesena na podkladě křivého svědectví nebo falšování.⁵⁷

Trestní řád z roku 1850 platil necelý rok a půl, než byl 31. prosince 1851 omezen vydáním tzv. silvestrovských patentů Františka Josefa I, v kterých poté pokračoval restní řád z roku 1853. Bachovský neoabsolutismus nepřinesl v rámci mimořádných opravných prostředků, kromě omezení základních trestně-procesních zásad, jakými jsou například zásada ústnosti, veřejnosti či zásada obžalovací, nic nového. Řádným opravným prostředkem, odvoláním k vrchnímu zemskému soudu, bylo možné napadnout rozhodnutí vydané soudem prvního stupně. Zakotvena byla stále obnova řízení jako mimořádný opravný prostředek v případě objevení nových důkazů.⁵⁸

3.1.2. Glaserův trestní řád z roku 1873

Zákonem č. 119/1873 ř.z., ze dne 23. května 1873 byl zaveden nový řád soudu trestního, také nazývaný Glaserův trestní řád⁵⁹, pojmenovaný podle profesora Julia Antona Glasera. Zakotvil zejména ústnost, veřejnost řízení, zásadu *nulla poena sine lege* (nelze trestat za trestný čin, který není trestním zákonem upraven), zásadu zákonného soudce, zásadu obžalovací, zásadu vyhledávací, zásadu zajištění práva na obhajobu, zásadu volného hodnocení důkazů soudem a porotní soudy. Navrátil tak v podstatě stav trestně-procesních zásad a principů

⁵⁷ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 33-34

⁵⁸ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 34-36

⁵⁹ Zákon č. 119/1873 ř.z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Dostupné na <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=212&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

vycházející z trestního řádu z roku 1850. Velké množství ustanovení se od trestního řádu z roku 1850 vůbec nelišilo.⁶⁰

Mimořádnými opravnými prostředky byly stížnost pro zachování zákona, obnova řízení a mimořádná obnova (revize). K podání stížnosti pro zachování zákona byl oprávněn pouze generální prokurátor ke kasačnímu soudu, a to kvůli právním omylům soudu. Nejednalo se však o opravný prostředek proti rozhodnutí v konkrétní věci, ale spíše o podnět k ucelení a správnému výkonu rozhodovací praxe obecně. Obnovou řízení se napadala rozhodnutí, která byla vydána na podkladě prokázaného zfalšování listiny, křivého svědectví nebo pokud byly objeveny nové důkazy či fakt, že některá z více spolu odsouzených osob byla nevinná. Mimořádnou obnovou bylo možné napadnout skutkové omyly soudu.⁶¹

Zajímavé je, že i přestože je tento trestní řád více než sto let starý, v rámci obnovy řízení obsahuje některá velice podobná ustanovení, které je možné nalézt také i v aktuálně platném trestním řádu.⁶² Glaserův trestní řád již dokonce rozeznával obnovu řízení ve prospěch a v neprospěch obžalovaného. Návrh na obnovu trestního řízení byl upraven v ustanovení § 352 a násl. tohoto trestního řádu. Návrh směřoval pouze vůči skutkovým okolnostem případu, nešlo jím napadnout žádné právní vady.⁶³

Ve prospěch obžalovaného mohl být návrh na obnovu řízení podán:

- a) prokázalo-li se, že jeho odsouzení bylo na základě padělané listiny, křivého svědectví nebo jiného trestného činu třetích osob,
- b) uvedl-li odsouzený nové důkazy nebo skutečnosti, které by samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy dříve známými byly schopné odůvodnit jeho zproštění nebo odsouzení pro mírnější trestný čin,

⁶⁰ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 37

⁶¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 41

⁶² AULICKÝ, Petr. Historický vývoj obnovy řízení včetně polemiky s rozhodnutím Nejvyššího soudu. *Státní zastupitelství*. 2010, roč. 8, č. 9, s. 17. ISSN 1214-3758.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 40

- c) byli-li odsouzeni dvě a více osoby pro stejný trestný čin různými nálezy, které byly podkladem pro vydání rozhodnutí, a bylo-li prokázáno, že po srovnání těchto nálezů musela být některá z dotčených osob nevinná.⁶⁴

V neprospěch obžalovaného (obviněného) mohla být obnova řízení povolena pouze za podmínky, že trestnost daného trestného činu nezanikla z důvodu promlčení, a to jen za předpokladu:

- a) bylo-li řízení skončeno zastavením, zamítnutím obžaloby nebo upuštěním od ní,
b) byl-li pravomocným rozsudkem osvobozen, nebo
c) byl-li odsouzen podle mírnějšího ustanovení trestního zákona, než podle kterého měl být odsouzen.⁶⁵

O návrhu na obnovu řízení rozhodoval sborový soud I. instance, u něhož se řízení konalo, s výjimkou případu a) v neprospěch obviněného, kde rozhodovala radní komora. Podání návrhu na obnovu řízení nedisponovalo suspenzivním účinkem, kromě případu upraveném v § 361 odst. 1 tohoto trestního řádu: „*Žádá-li odsouzený za obnovu řízení, nestaví se tím vykonání trestu, leč že by soud sborový, kterýž o té obnově rozhoduje, slyšev žalobníka, měl dle okolností případu za příhodné, aby se vykonání trestu zastavilo.*“⁶⁶ Následky způsobené odsouzením, které bylo vydáno v původním řízení, trvaly až do doby, než byly zrušeny nálezem vydaným v nově obnoveném řízení. Obnovené řízení většinou pokračovalo ve stádiu přípravného řízení, v řízení přestupkovém v tzv. stádiu vyhledávání. Pokud by obnovená věc skončila, aniž by o ní bylo konáno hlavní líčení, měl obviněný právo žádat, aby se zastavení řízení či zamítnutí obžaloby veřejně oznámilo. Obnova řízení, která byla povolena pouze ve prospěch obžalovaného, byla omezena zásadou zákazu *reformationis in peius* vůči přísnějšímu trestu. Proti rozhodnutí vydaném v obnoveném řízení bylo opět možné podat opravné prostředky, jako by se jednalo o rozhodnutí nové.⁶⁷

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení.* Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 40

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení.* Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 41

⁶⁶ Zákon č. 119/1873 ř.z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního, ustanovení § 361 odst. 1. Dostupné na <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=212&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení.* Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 42

Úprava opravných prostředků tak, jak byla vymezena podle trestního řádu č. 119/1873 ř.z. platila s menšími změnami až do roku 1948, kdy byla nahrazena zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, resp. zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).⁶⁸

3.2. Vývoj v socialistickém Československu

Trestní řád z roku 1950⁶⁹ přinesl změny v úpravě opravných prostředků, například zavedením odvolání jako jednotného opravného prostředku proti všem rozsudkům soudů první instance s výjimkou rozsudku vydaném ve stanného řízení. Bylo jím možné napadat rozsudky jak po stránce právní, tak i skutkové. V odvolání se projevoval revizní princip povinností soudu přezkoumat veškeré výroky, proti kterým mohla oprávněná osoba podat odvolání, a zároveň odstranit vady řízení, které mohly způsobit nesprávnost takových výroků. Úprava odvolání nepředpokládala rozsáhlé provádění důkazů. O odvolání většinou odvolací soud sám rozhodl zamítnutím či zrušením napadeného rozsudku a následně vydáním svého rozhodnutí podle zásady apelace. Zcela výjimečně odvolací soud nařizoval nové projednání a rozhodnutí věci. V odvolacím řízení se uplatňovaly principy *beneficium cohaesionis* a *zákaz reformationis in peius*.⁷⁰

Dalším nově upraveným řádným opravným prostředkem byla stížnost. Pokud to zákon připouštěl, bylo stížností možné napadnout usnesení okresního a státního prokurátora a okresního a státního soudu. Stížnost bylo možné zhojit autoremedurou, jinak o ní rozhodoval nadřízený orgán.⁷¹

Mimořádnými opravnými prostředky byly stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. K podání stížnosti pro porušení zákona byl oprávněn pouze generální prokurátor. Stížností pro porušení zákona, o niž rozhodoval ve veřejném zasedání Nejvyšší soud, bylo možné napadnout pravomocné rozhodnutí

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 43

⁶⁹ Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 43

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 43

prokurátora nebo soudu, s výjimkou soudu Nejvyššího. Obnova řízení směřovala vůči pravomocnému rozsudku a usnesení soudu o zastavení trestního stíhání za předpokladu, že vyšly najevo nové, dříve neznámé, důkazy a skutečnosti, které by mohly původní řízení zpochybnit a odůvodnit rozhodnutí jiné. Dalším důvodem pro povolení obnovy řízení bylo jednání soudce či prokurátora, který se v původním řízení dopustil trestného činu, přestupku nebo disciplinárního deliktu, jež mohl mít vliv při vydání původního rozhodnutí. Oprávněnou osobou k podání návrhu na obnovu řízení v neprospěch obviněného byl pouze prokurátor. Ve prospěch obviněného kromě samotného obviněného, a to i po jeho smrti, mohly podat návrh na obnovu řízení dále osoby, které v jeho prospěch mohly podat odvolání.⁷²

Podmínky pro povolení obnovy řízení byly stejné, pokud šlo o návrh ve prospěch i v neprospěch obviněného. O návrhu na obnovu řízení byl příslušný rozhodovat soud, který ve věci rozhodoval v první instanci. Toto rozhodnutí si však mohl atrahovat státní soud na základě návrhu státního prokurátora podle ustanovení § 222 trestního řádu z roku 1950 s odůvodněním, že „*jde vzhledem ke skutečnostem nebo k důkazům vyšlým nově najevo o některý z trestných činů uvedených v § 13 odst. 1.*“⁷³ O návrhu na povolení obnovy řízení příslušný soud rozhodoval ve veřejném zasedání. V neveřejném zasedání mohl soud rozhodovat pouze zamítnutím návrhu pro podání neoprávněnou osobou. Podle § 223 odst. 2 trestního řádu z roku 1950 platilo *beneficium cohaesionis* v situaci, kdy soud povolil obnovu řízení ve prospěch obviněného z důvodu, který prospívá také některému ze spoluobviněných. V případě povolení obnovy řízení bylo nutné rozhodnout také o odkladu výkonu trestu, včetně trestu smrti, a o vazbě obviněného. Po povolení obnovy řízení věc pokračovala v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby. Prokurátor měl však možnost vzít žalobu zpět. V takovém případě se věc vracela do stádia vyšetřování. Proti usnesení o povolení obnovy řízení byla přípustná stížnost. Byla-li povolena obnova řízení ve prospěch obviněného, nemohl soud uložit obviněnému v obnoveném řízení, v rámci zásady zákazu *reformationis in peius*, trest přísnější, než jaký byl obviněnému uložen v původním rozhodnutí.⁷⁴

⁷² ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 43-44

⁷³ Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 222.

⁷⁴ BLÁHOVÁ, Ivana. *Rekodifikace trestního práva procesního v letech 1948-1950*. Praha: Auditorium, 2017. ISBN 978-80-87284-59-9. s. 206

Tuto úpravu v podstatě shodně převzaly i trestní řády z roku 1956⁷⁵ a 1961, které rozšířily revizní princip na všechny opravné prostředky, kromě obnovy řízení. Apelační zásada u opravného prostředku odvolání byla trestním řádem z roku 1956 nahrazena zásadou kasace, tzn. povinností odvolacího soudu rozsudek zrušit a přikázat věc k novému projednání a rozhodnutí soudu první instance. Co se obnovy řízení týče, nově byla rozšířena možnost podat návrh i na věci, které skončily zastavením trestního stíhání unesením prokurátora. K rozhodnutí o takovém návrhu byl příslušný soud, který by byl příslušný rozhodovat ve věci po podání obžaloby. Novinkou bylo také podání návrhu na obnovu řízení ohledně výroku o přiznaném nároku na náhradu škody, který musel být podán do pěti let od právní moci rozsudku. O takovém návrhu rozhodoval lidový soud s pravomocí ve věcech občanskoprávních. Omezena byla možnost obnovy řízení do výroku o trestu. Úprava důvodů pro povolení obnovy řízení zůstala bez zásadních změn. V případě uplatnění důvodu, jímž bylo porušení úřední povinnosti prokurátora či soudce, již na rozdíl od úpravy platné do 1. ledna 1957 nebylo možné tento důvod naplnit jednáním, které by dosahovalo menší závažnosti než trestný čin, tj. přestupkem či disciplinárním deliktem. Na rozdíl od původní úpravy už však nebylo potřeba zkoumat, zda porušení úřední povinnosti prokurátora či soudce trestným činem mohlo mít vliv při vydání původního rozhodnutí.⁷⁶

Oproti úpravě podle trestního řádu z roku 1950 bylo v obnoveném řízení navíc nově možné, aby soud po povolení obnovy řízení přikázal věc, spolu se zrušením původního rozhodnutí, vrátit k došetření prokurátorovi. K došetření prokurátorovi soud věc vracel v případech, kdy to pro objasnění nově najevo vyšlých skutečností a důkazů považoval za nutné. Skončilo-li původní řízení usnesením prokurátora o zastavení trestního stíhání nebo byla-li věc vrácena v obnoveném řízení prokurátorovi k došetření, pokračovalo se ve stádiu přípravného řízení. V ostatních případech se pokračovalo stejně jako podle staré úpravy, tj. v hlavním líčení před soudem první instance, který o povolení obnovy řízení rozhodl, a to na podkladě původní obžaloby.⁷⁷

⁷⁵ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 44-46

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7. s. 46

3.3. Velká novela trestního řádu

Trestní řád z roku 1961 je účinný, na rozdíl od trestního zákona, jenž byl 1. ledna 2010 nahrazen novým, i přes značný počet novelizací až do dnes. Podstatnou reformu v rámci opravných prostředků přinesla až tzv. velká novela trestního řádu, provedená zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. ledna 2002⁷⁸.

Jednou z nejvýznamnějších změn, kterou tato novela zavedla, byl nový mimořádný opravný prostředek – dovolání. Dovolání lze podat především proti procesním právním vadám pravomocného rozhodnutí. Do té doby mohly být právní vady pravomocného rozsudku napadeny pouze stížností pro porušení zákona.⁷⁹ Po zavedení dovolání se značně rozšířila agenda Nejvyššího soudu České republiky, naproti tomu však klesl význam a použitelnost stížnosti pro porušení zákona, neboť touto novelou byla i omezena možnost Nejvyššího soudu rušit nezákonná rozhodnutí v řízení o stížnosti pro porušení zákona pouze na případ porušení zákona v neprospěch obviněného⁸⁰. O dovolání se tato diplomová práce zmiňuje podrobněji v podkapitole 2.3.1.

Velkou novelou trestního řádu bylo nově rozšířeno ustanovení § 277 trestního řádu o možnost návrhu obnovy řízení proti trestnímu příkazu, usnesení věci o postoupení jinému orgánu, usnesení o schválení narovnání a usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání soudu či státního zástupce.

Z pohledu historie lze říci, že aktuálně platný trestní řád, který prošel již desítkami novelizací, dosáhl podoby, která odpovídá dostatečné mezinárodní úrovni trestního procesu a ochrany lidských práv vyspělých zahraničních zemí.⁸¹

⁷⁸ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁷⁹ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 77

⁸⁰ PÁCAL, Jiří. Náprava hmotněprávní vady rozsudku i procesní vady řízení cestou obnovy řízení. *Právní zpravodaj*. 2004, roč. 5, č. 6, s. 15. ISSN 1212-8694.

⁸¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9. s. 79

4. Obnova řízení

Obnova řízení je mimořádný opravný prostředek, proti určitým pravomocným rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení, kterému se věnuje tato diplomová práce. Institut obnovy řízení je v trestním řádu upraven v ustanoveních § 277–289.

„Skončilo-li trestní stíhání vedené proti určité osobě pravomocným rozsudkem, pravomocným trestním příkazem, pravomocným usnesením o zastavení trestního stíhání, pravomocným usnesením o podmíněném zastavení trestního stíhání, pravomocným usnesením o schválení narovnání nebo pravomocným usnesením o postoupení věci jinému orgánu, lze v trestním stíhání téže osoby pro týž skutek pokračovat, pokud nebylo takové rozhodnutí zrušeno v jiném předepsaném řízení, jen byla-li povolena obnova trestního řízení. Před povolením obnovy lze k zajištění důkazního materiálu a k zajištění osoby obviněného provádět vyšetřovací úkony jen v mezích ustanovení této hlavy.“⁸²

4.1. Specifické rysy a charakteristika obnovy řízení

Obnova řízení se na rozdíl od ostatních mimořádných opravných prostředků, tj. stížnosti pro porušení zákona a dovolání, odlišuje tím, že jejím účelem je odstranění vad a nedostatků ve skutkovém zjištění, které vedly k napadenému rozhodnutí. Příčinou těchto vad či nedostatků ve skutkovém zjištění však mohou být pouze ty rozhodné skutečnosti a důkazy, které byly dosud neznámé a vyšly najevo až po právní moci původního rozhodnutí. Zároveň tyto nové skutečnosti musí být způsobilé k odůvodnění rozhodnutí, které se odlišuje od rozhodnutí původního. Skutečnostmi, které nebyly známé před právní mocí rozhodnutí, nelze odůvodňovat uplatnění jiného mimořádného opravného prostředku než obnovy řízení. Toto naopak neplatí u řádných opravných prostředků, odvolání a stížnosti, které opřít o nové skutečnosti a důkazy, podle § 249 odst. 3 a § 145 odst. 2 trestního řádu, lze. Účelem obnovy řízení není přezkoumávat

⁸² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 277.

zákonnost a odůvodnění původního rozhodnutí, či řízení, které mu předcházelo.⁸³ „V konaní o povolenie obnovy nemôže súd preskúmať zákonnosť postupu v pôvodnom konaní v tom smere, či sa súd pri rozhodovaní vyrovnal so všetkými okolnosťami a obhajobou obvineného, či rešpektoval zásadu bezprostrednosti a ústnosti pri dokazovaní apod.“⁸⁴ Dovolím si zde také citovat náleží Ústavního soudu, který citelně zasahuje do rozhodovací činnosti soudů: „Účelem řízení o povolení obnovy řízení naopak není přezkoumávání zákonosti, popř. odůvodněnosti původního rozhodnutí. Stejně tak není účelem řízení o povolení obnovy řízení posuzovat vinu odsouzeného. Posuzování těchto otázek v rámci řízení o povolení obnovy řízení zřetelně překračuje účel tohoto řízení, překračuje zákonem (tr. řádem) mu vymezený procesní rámec, a pokud se tak stane, jde o jednání *ultra vires*, které sebou nese dopady (zásahy) do základních práv stěžovatele v důsledku svévole.“⁸⁵

Podmínkou obnovy řízení je totožnost skutku a osoby (ustanovení § 277 trestního řádu), o které se jednalo v původním rozhodnutí. Totožnost skutku je procesněprávní pojem vyjadřující pravidlo, že soud může rozhodnout pouze o skutku, který je uveden v žalobním návrhu obžaloby státního zástupce bez ohledu na jeho právní kvalifikaci. Příslušný soud v řízení o návrhu na povolení obnovy zkoumá, zda se nové důkazy a skutečnosti, které oprávněná osoba uplatňuje, vztahují na totožný skutek, který byl předmětem pravomocného rozhodnutí.⁸⁶ Podobně jako u mimořádného opravného prostředku dovolání a stížnosti pro porušení zákona není obnova řízení založena na revizním principu, který by znamenal povinnost přezkumu veškerých výroků napadeného rozhodnutí nebo řízení, které takovému rozhodnutí předcházelo. Je zkoumána pouze důvodnost návrhu na povolení obnovy v rozsahu, který je tímto návrhem vymezen.⁸⁷

⁸³ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 737-738

⁸⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 24. 8. 1987, sp. zn. 2 To 39/87

⁸⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-2517-08>

⁸⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 738

⁸⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 399

4.1.1. Předmět obnovy řízení

Předmětem obnovy řízení jsou pouze určitá, taxativně stanovená pravomocná rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jimiž skončilo trestní stíhání a jejichž výčet je upraven v ustanoveních § 277 a § 278 trestního řádu. Jedná se o tato rozhodnutí:

- a) rozsudek (odsuzující i zprošťující),
- b) trestní příkaz,
- c) usnesení o zastavení trestního stíhání,
- d) usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání,
- e) usnesení o schválení narovnání a
- f) usnesení o postoupení věci jinému orgánu.

Taxativní výčet těchto rozhodnutí je definitivní a znamená tak nemožnost dalšího rozšíření, ani s použitím analogie ve prospěch obviněného.⁸⁸ Nelze tak například podat návrh na obnovu řízení proti usnesení soudu či státního zástupce o přerušení trestního stíhání nebo usnesení soudu o vrácení věci státnímu zástupci k došetření. Návrh na povolení obnovy řízení, který směřuje vůči výroku či rozhodnutí, proti němuž obnova řízení není přípustná, soud podle ustanovení § 283 písm. b) trestního řádu zamítne. Obnova řízení je možná i proti rozsudku Nejvyššího soudu, a to za předpokladu, že spadá do jedné z výše uvedených kategorií. Jak již bylo zmíněno, předpokladem pro povolení obnovy řízení je pravomocné rozhodnutí, kterým skončilo trestní stíhání. Pokud nebylo trestní stíhání podle trestního řádu, tj. fáze vyšetřování, zahájeno vůbec, například kvůli usnesení o odložení věci podle § 159a trestního řádu, není pro zahájení trestního stíhání potřeba povolovat obnovu řízení či využívat jiný opravný prostředek. Soud České republiky nemůže povolit obnovu řízení vůbec, existuje-li překážka opětovného stíhání téže osoby pro tentýž skutek, tj. *res iudicata* (překážka věci rozhodnuté), podle § 11 odst. 1 písm. k) a § 11 odst. 5 trestního řádu. To samé platí i o odklonech, tj. o zvláštních způsobech řízení, podmíněného odložení podání

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 717

návrhu na potrestání a schválení narovnání, které státní zástupce učiní v rámci zkráceného přípravného řízení, podle ustanovení § 11a trestního řádu.⁸⁹

Je-li předmětem obnovy řízení rozsudek (odsuzující i zprošťující) nebo trestní příkaz, je obnova řízení přípustná vůči výroku o vině bez omezení. Vůči výroku o trestu, případně vůči výroku o trestním opatření u mladistvých, je obnova řízení přípustná s omezením podle § 278 odst. 1: „*Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.*“⁹⁰ Obnova řízení vůči výroku o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení je přípustná s omezením podle ustanovení § 228 trestního řádu.⁹¹

Cestou obnovy řízení, jejímž předmětem je rozsudek nebo trestní příkaz, se nelze domáhat změny či zrušení jiných než výše uvedených výroků. Takovéto výroky mohou být zrušeny jedině pokud mají podklad ve výroku o vině, který byl zrušen v souvislosti s povolením návrhu na obnovu řízení podle ustanovení § 284 odst. 1 trestního řádu. „*Jestliže soud povolí obnovu ve prospěch obviněného z důvodů, které prospívají také některému spoluobviněnému nebo zúčastněné osobě, povolí zároveň obnovu též v jejich prospěch.*“⁹² Ustanovení § 285 trestního řádu tímto zakládá princip *beneficium cohaesionis*, který se uplatní například ve prospěch subjektu zúčastněné osoby vůči výroku o uložení ochranného opatření, například výrok o zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

V řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem, jímž bylo rozhodnuto o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem nebo pravomocným usnesením o podmíněném zastavení trestního stíhání, lze obnovu řízení povolit dříve, pokud

⁸⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 739

⁹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 278 odst. 1 věta první.

⁹¹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 740

⁹² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 285.

ještě nenastaly skutečnosti, které jsou obsahem podmíněného rozhodnutí, tzn. pokud nebylo rozhodnuto o tom, že se obviněný osvědčil a nedošlo ani k fikci osvědčení podle ustanovení § 308 odst. 3 trestního řádu a § 48 odst. 6 a 7 trestního zákoníku.⁹³

V případech zastavení trestního stíhání, podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání mladistvého a schválení narovnání, které je spojeno se zastavením trestního stíhání, je předmětem návrhu na povolení obnovy řízení výrok o zastavení trestního stíhání. Vůči postoupení věci jinému orgánu lze návrh na obnovu řízení podat pouze proti výroku o tom, „že se věc postupuje příslušnému orgánu s podezřením na spáchání přestupku, jiného správního deliktu či kárného provinění.“⁹⁴

Soud České republiky nemůže rozhodovat o stížnosti pro porušení zákona a o návrhu na povolení obnovy řízení proti rozhodnutí soudu cizího státu, který byl vyhlášen před 1. 1. 1993, a to ani pokud rozhodl soud se sídlem na území Slovenské republiky (č. 13/2007 Sb. rozh. tr.).⁹⁵

4.1.2. Důvody pro obnovu řízení

Narozdíl od ostatních mimořádných opravných prostředků se v rámci návrhu na povolení obnovy řízení nepřezkoumává zákonnost či správnost pravomocného rozhodnutí. Zkoumá se pouze, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro takové podání. Jednou z podmínek je podání návrhu na obnovu z důvodu, který trestní řád, případně zvláštní zákon, umožňuje. Důvody pro obnovu řízení jsou upraveny v ustanoveních § 278 trestního řádu a § 71 odst. 1, 3 zákona o Ústavním soudu⁹⁶. Tyto důvody můžeme dělit do tří kategorií:

- a) nové skutečnosti nebo důkazy, které byly neznámé orgánu činnému v trestním řízení, o jehož rozhodnutí jde, a které by mohly samy o sobě

⁹³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 718

⁹⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 740

⁹⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 718

⁹⁶ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ustanovení § 71 odst. 1,3.

nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy již známými tomuto orgánu odůvodnit jiné rozhodnutí, než které bylo učiněno v rozhodnutí, proti kterému návrh na obnovu řízení směřuje,

- b) skutečnost, že orgán činný v trestním řízení, který figuroval v původním řízení, porušil své povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin a tato skutečnost byla zjištěna pravomocným rozsudkem,
- c) na základě právního předpisu, který byl Ústavním soudem zrušen zcela nebo z části, vydal soud v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud zcela vykonán.⁹⁷

Neshledá-li soud v řízení o povolení obnovy žádný z výše uvedených důvodů, návrh zamítne.⁹⁸

4.1.2.1. Objevení nových skutečností či důkazů

Tento důvod je upraven trestním řádem v ustanoveních § 278 odst. 1, 2 a 3. Orgány činné v trestním řízení nezjišťují a nevyhledávají nové skutečnosti či důkazy z úřední povinnosti. Navrhoval je musí sám soudu předložit. Novými skutečnostmi jsou ty jevy, které se týkají skutkových okolností nastalých před původním rozhodnutím. Nové je na nich pouze to, kdy vyšly najevo, proto o nich orgán činný v trestním řízení, který v původním řízení rozhodoval, nevěděl a vědět nemohl. Jsou to takové skutečnosti, které v původním řízení nebyly předmětem dokazování ani zjišťování, a které musí být samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými orgánům činným v trestním řízení schopny odůvodnit jiné než původní rozhodnutí. Novou skutečností tak může být například zjištění, že věc, které se měl obviněný pod pohrůzkou bezprostředního násilí zmocnit, a která byla předmětem loupeže, byla nalezena u jiné osoby, která by mohla být pachatelem tohoto trestného činu. Novou skutečností však není změna hmotné právní úpravy, k níž došlo po právní moci rozhodnutí vydaného v původním řízení (kromě výjimky uvedené v kapitole 4.1.2.3.), protože nejde

⁹⁷ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 741

⁹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 283 písmeno d).

o skutečnost orgánům činným v trestním řízení dříve neznámou⁹⁹, či změna právního názoru Ústavního nebo Nejvyššího soudu na interpretaci určité právní normy.¹⁰⁰ Toto dokládá i relativně nový náleží Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2018, sp. zn. II. ÚS 2546/18.¹⁰¹ „*Za nové okolnosti pak nelze považovat skutečnosti, které byly soudu dříve známy, avšak soud je nepokládal za důležité pro své rozhodnutí, neboť měl za to, že určitá skutečnost byla prokázána jinak.*“¹⁰²

Novým důkazem je takový důkaz, který v původním řízení nebyl veden ve spise a nebyl ani uplatněn či proveden žádnou z procesních stran trestního řízení, například obsah nově opatřené listiny nebo výpověď dosud nevyšlechnutého svědka. Výjimkou je důkaz, který byl sice některou z procesních stran v původním řízení navržen či proveden, jehož obsah má však být nyní jiný, než jaký byl v původním řízení. Jedná se například o důkazní prostředek výslechu svědka, jehož důkaz, tj. obsah svědecké výpovědi, má být doplněn či změněn. Důvody změny takovéto výpovědi a okolnosti, které k této změně vedly, jsou rovněž předmětem zkoumání a hodnocení významu pro případné povolení obnovy řízení.¹⁰³ Tuto výjimku potvrzuje i judikatura Nejvyššího či Ústavního soudu: „*Novotou ve smyslu § 278 trestního řádu přitom mohou být i změněné skutečnosti, které sice byly v původním řízení dokazovány, ale se zcela jiným výsledkem (srov. rozsudek NS sp. zn. 5 Tz 100/2007 ze dne 27. 3. 2008 a usnesení č. j. 8 Tz 33/2013-26 ze dne 21. 8. 2013). Novým důkazem je tedy v tomto smyslu v zásadě i výpověď podstatně změněná oproti výpovědi z původního řízení (srov. rozsudek NS ČSR sp. zn. 7 Tz 1/80 z 25. 1. 1980). Trestní řád ostatně jednoznačně vyžaduje, aby skutečnosti či důkazy nebyly známy soudu, ne tak ostatním procesním subjektům.*“¹⁰⁴ Novým důkazem je dle ustálené judikatury i skutečnost nebo důkazní prostředek, kterým je zpochybňován usvědčující důkaz provedený v původním řízení. Takovýmto

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 721

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. 3 Tz 82/2001.

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2018, sp. zn. II. ÚS 2546/18. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2546-18>

¹⁰² Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 4. 2013, sp. zn. I. ÚS 623/13. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-623-13>

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 722

¹⁰⁴ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. I. ÚS 3623/17. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-3623-17>

důkazním prostředkem může být například znalecký posudek, který svým obsahem vede k jinému skutkovému závěru, než který byl zjištěn v původním řízení.¹⁰⁵

Za důležité pokládám zdůraznit, že soud při zkoumání, zda jsou navrhované důkazy nebo skutečnosti schopny samy o sobě nebo ve spojení s jinými důkazy a skutečnostmi soudu dříve známými odůvodnit jiné rozhodnutí, nemůže hodnotit důkazy a skutečnosti izolovaně. Soud musí provést porovnání nových skutečností a důkazů uvedených v návrhu na povolení obnovy řízení s již provedenými důkazy a dosavadním skutkovým zjištěním a na podkladě tohoto porovnání poté provést zhodnocení, zda nové důkazy či skutečnosti vytvářejí důvodný předpoklad pro možnou změnu původního rozhodnutí.¹⁰⁶ Nově objevené skutečnosti a důkazy se zároveň musí posuzovat vždy podle právního stavu účinného v době původního rozhodování.¹⁰⁷

Pro povolení obnovy řízení, v případě skončilo-li původní řízení trestním příkazem nebo pravomocným rozsudkem, by musely nové skutečnosti a důkazy dostatečně odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či na vydání bezdůvodného obohacení, anebo jiné rozhodnutí o trestu, jelikož vzhledem k těmto novým skutečnostem či důkazům by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele, nebo by uložený druh trestu byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.¹⁰⁸

U pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, jsou důvody obnovy také takové nově najevo vyšlé skutečnosti nebo důkazy, které by odůvodnily rozhodnutí o trestu, a to i dříve, než nastaly skutečnosti uvedené v ustanovení § 48 odst. 6 a 7 trestního zákoníku, tj. osvědčení pachatele ve zkušební době.¹⁰⁹

V případě usnesení o zastavení trestního stíhání, usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, usnesení o schválení narovnání a usnesení o postoupení

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2445-08>

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 4 Tz 111/2006.

¹⁰⁷ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9. s. 616

¹⁰⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 278 odst. 1 věta první.

¹⁰⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 278 odst. 1 věta druhá.

věci jinému orgánu by muselo jít o takové nově objevené skutečnosti nebo důkazy, které by vedly k závěru, že se má v řízení pokračovat a že nebyly shledány důvody k zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, k postoupení věci jinému orgánu nebo k podmíněnému zastavení trestního stíhání, jedná-li se o usnesení soudu, či k závěru, že je nezbytné podat proti obviněnému obžalobu, jedná-li se o usnesení státního zástupce, a to i v případě, že ještě nenastaly skutečnosti uvedené v ustanovení § 308 odst. 3 trestního řádu.¹¹⁰

Pro splnění podmínek pro povolení obnovy řízení není rozhodující, jestliže o skutečnostech nebo důkazech, které jsou důvodem návrhu na povolení obnovy, věděl navrhovatel, některá z procesních stran trestního řízení či jiný orgán činný v trestním řízení než ten, o jehož rozhodnutí jde. Nezáleží na tom, z jakého důvodu se nové skutečnosti nebo důkazy nestaly součástí spisu a proč nebyly v původním řízení předmětem dokazování. Za rozhodující se však podle soudní praxe považuje, zda jsou skutečnosti nebo důkazy známé orgánu činném v trestním řízení, který rozhodoval v původním řízení, patrný ze spisu, i přestože se s nimi dotyčný orgán v rozhodnutí nevyřadil nebo je přehlédl. V takovém případě je možné toto pravomocné rozhodnutí napadnout mimořádným opravným prostředkem – stížností pro porušení zákona.¹¹¹

4.1.2.2. Trestný čin orgánu činného v trestním řízení

Tímto důvodem je skutečnost, že policejní orgán, státní zástupce nebo soudce porušil v původním řízení svou povinnost jednáním zakládajícím trestný čin a tato skutečnost byla zjištěna pravomocným rozsudkem. Tento důvod je aplikovatelný i pokud dané porušení povinnosti příslušného orgánu činného v trestním řízení nemělo vůbec vliv na zákonnost rozhodnutí vydané v původním řízení a nebylo tak způsobilé vyvolat pochybnosti o správnosti skutkových zjištění, které byly podkladem pro původní rozsudek či usnesení. Jedinou podmínkou je, aby se orgán činný v trestním řízení, který se dopustil porušení povinnosti jednáním

¹¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 278 odst. 2, 3.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 723

zakládající trestný čin, podílel na rozhodování v původním řízení. Nemusí přitom však být orgánem, který konečné rozhodnutí vydal.¹¹²

Je-li porušení povinnosti jednáním orgánu činného v trestním řízení pouze přestupkem či kárným proviněním, není splněna podmínka obnovy řízení. Pokud by však toto porušení mělo povahu skutečnosti uvedené v ustanovení § 278 odst. 1 až 3 trestního řádu a zároveň by odůvodňovalo jiné rozhodnutí, mohlo by být podle těchto ustanovení důvodem pro obnovu řízení. To samé platí, pokud by v původním řízení orgán činný v trestním řízení spáchal trestný čin porušením své povinnosti, ale nebyl by pro tento trestný čin z nějakého důvodu odsouzen.¹¹³

4.1.2.3. Zrušení právního předpisu Ústavním soudem

Posledním specifickým důvodem pro obnovu řízení je zrušení právního předpisu, jeho části nebo některého jeho ustanovení nálezem Ústavního soudu, pokud na základě tohoto předpisu, případně jeho části či ustanovení, byl v trestním řízení vydán pravomocný rozsudek, který dosud nebyl vykonán. Tento důvod vychází z ustanovení § 71 odst. 1 a 3 zákona o Ústavním soudu a týká se pouze rozsudku soudu, případně trestního příkazu, který má rovněž povahu odsuzujícího rozsudku (ustanovení § 314e odst.7 trestního řádu), a který ještě nebyl vykonán. Jiná pravomocná rozhodnutí, ohledně nichž může být obnova řízení jinak povolena, vydaná na základě Ústavním soudem zrušeného právního předpisu zůstávají nedotčena, avšak práva a povinnosti podle takových rozhodnutí nelze podle ustanovení §71 odst. 2 zákona o Ústavním soudu vykonávat.¹¹⁴ „*Jinak práva a povinnosti z právních vztahů vzniklých před zrušením právního předpisů zůstávají nedotčena.*“¹¹⁵

¹¹² FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 744

¹¹³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 723-724

¹¹⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 745

¹¹⁵ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ustanovení § 71 odst. 4.

4.1.3. Podání návrhu na povolení obnovy řízení

4.1.3.1. Návrh na povolení obnovy řízení

O povolení obnovy řízení se nikdy nerozhoduje *ex offio*, tj. z úřední povinnosti, ale zásadně pouze na návrh oprávněné osoby podle ustanovení § 280 odst. 1 trestního řádu. Zákon nepředepisuje specifické formální ani obsahové náležitosti, které by tento návrh měl splňovat. Lze ho podat v jakékoliv formě podle ustanovení § 59 odst. 1 trestního řádu, tj. písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Oprávněná osoba, která podává návrh na obnovu řízení v elektronické podobě, „*uvede současně poskytovatele certifikačních služeb, který jeho certifikát vydal a vede jeho evidenci, nebo certifikát připojí k podání.*“¹¹⁶ Obsah návrhu na povolení obnovy řízení se řídí podle obecných požadavků vyjádřených v ustanovení § 59 odst. 4 trestního řádu. Z tohoto návrhu tedy musí být jednoznačné, kterému soudu je určen, kdo jej činí, které věci se týká a čeho se návrhem domáhá. Musí být také datován a podepsán. Jediným požadavkem návrhu je, aby obsahoval informaci, které rozhodnutí se tímto návrhem napadá a která oprávněná osoba jej podává. Dále je nutné především vymezit, který důvod pro obnovu řízení tato oprávněná osoba uplatňuje a v návrhu ho náležitě doložit.¹¹⁷

Pokud navrhovatel spatřuje důvod obnovy řízení v existenci dříve neznámých nových skutečností nebo důkazů, musí tyto skutečnosti či důkazy detailně specifikovat a zdůvodnit, proč by podle něj měly být samy o sobě nebo ve spojení s jinými již známými skutečnostmi a důkazy schopny změnit původní rozhodnutí. Návrh, kterým oprávněná osoba poukazuje na porušení povinnosti orgánu činného v trestním řízení, který se podílel na rozhodování, jednáním základajícím trestný čin, by se měl doložit alespoň poukazem na konkrétní pravomocný rozsudek, proti kterému je návrh podáván, nebo na jeho trestní spis. V případě důvodu podle § 71 odst. 1 a 3 zákona o Ústavním soudu je tomu obdobně.

¹¹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 59 odst. 2.

¹¹⁷ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 745-746

Pokud je oprávněnou osobou k podání návrhu na obnovu řízení státní zástupce, musí v návrhu uvést, zda se jedná o návrh ve prospěch či v neprospěch obviněného. Nesplnění výše uvedených základních kritérií a náležitostí návrhu na obnovu řízení samo o sobě nemůže vést k jeho zamítnutí, protože zákon explicitně tyto náležitosti sám neuvádí. Soud, který je příslušný v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, však nakonec návrh stejně zamítne podle ustanovení § 283 písm. d), protože neshledá žádný z důvodů obnovy řízení uvedený v ustanovení § 278 trestního řádu.¹¹⁸

Jak už bylo výše zmíněno, návrh na povolení obnovy řízení může směřovat buď ve prospěch či v neprospěch obviněného. Obnovy řízení se lze domáhat ve prospěch i v neprospěch obviněného, pokud původní řízení skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem. Skončilo-li původní řízení pravomocným usnesením soudu nebo státního zástupce o zastavení trestního stíhání, o postoupení věci jinému orgánu, o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání, je možné obnovu řízení povolit pouze v neprospěch obviněného, protože by taková obnova logicky nutně vedla buď k pokračování v trestním stíhání nebo by proti obviněnému byla podána obžaloba podle ustanovení § 278 odst. 2 a 3, což by pro obviněného příznivější, tj. ve prospěch, než původní usnesení nebylo. V neprospěch obviněného je tedy návrh na povolení obnovy řízení, který by díky svým nově uplatněným skutečnostem nebo důkazům, jež nebyly orgánům činným v trestním řízení známy při rozhodování v původním řízení, přivodil v nově obnoveném řízení méně příznivé rozhodnutí než rozhodnutí, které bylo vydané v původním řízení.¹¹⁹

Obnova řízení ve prospěch obviněného není časově omezena. O návrhu na povolení obnovy řízení ve prospěch obviněného tak může být jednáno kdykoliv, překážkou není ani smrt obviněného či prohlášení obviněného za mrtvého.¹²⁰ Řízení o povolení obnovy, případně samotné obnovené řízení se provede dokonce i poté, co sám obviněný po podání návrhu na povolení obnovy řízení zemře. Naopak obnova řízení v neprospěch obviněného je limitována ustanovením § 279 trestního

¹¹⁸ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 746

¹¹⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 746-747

¹²⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 289 písm. c).

řádu, který obnovu řízení v neprospěch obviněného vylučuje v taxativně uvedených případech.

Jedná se o případy, kdy:

- a) „*trestnost činu zanikla,*
- b) *uplynula lhůta v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání,*
- c) *na čin se vztahuje rozhodnutí prezidenta republiky, kterým nařídil, aby se v trestním stíhání nepokračovalo, nebo*
- d) *obviněný zemřel.*“¹²¹

Ve vztahu speciality k těmto případům uvedených v trestním řádu je ustanovení § 72 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. To stanovuje, že návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného nelze podat, uplynula-li v řízení ve věcech mládeže lhůta šesti měsíců od doby, kdy se státní zástupce dozvěděl o skutečnostech, které odůvodňují podání takového návrhu, nejdéle však do uplynutí poloviny promlčecí doby trestního stíhání.¹²²

Jediným důvodem zániku trestnosti činu, tzn. zániku trestní odpovědnosti pachatele trestného činu, je promlčení podle ustanovení § 34 trestního zákoníku, § 8 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a § 12 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Ostatní okolnosti, které způsobují zánik trestní odpovědnosti pachatele se zde neuplatní, protože mohou nastat pouze před rozhodnutím nebo ještě před zahájením trestního stíhání. Těmito okolnostmi jsou například: účinná lítost, příprava podle § 20 odst. 3, pokus podle § 21 odst. 3 nebo účastenství podle § 24 odst. 3. Zánikem trestnosti činu zde není skutečnost, že se na pachatele fiktivně hledí, jako by odsouzen nebyl.¹²³ K promlčení podle tohoto důvodu však nedojde, protože se dříve uplatní důvod uvedený v ustanovení § 279 písm. b) trestního řádu, tj. uplynutí lhůty v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu. Podle usnesení Vrchního soudu v Olomouci z roku 2002 není tato promlčecí doba ovlivněna okolnostmi, které způsobují stavení či přerušování promlčení podle ustanovení § 34 odst. 3 a 4 trestního zákoníku a pro začátek lhůty

¹²¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 279 písm. a), b), c), d).

¹²² Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ustanovení § 72 odst. 3.

¹²³ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 1999, sp. zn. 3 To 428/99.

je rozhodující, kdy rozhodnutí, kterým skončilo trestní stíhání, nabylo právní moci.¹²⁴ „*Lhůta uvedená v ustanovení § 279 písm. b) tr. ř. jejíž uplynutí vylučuje obnovu v neprospěch obviněného, není promlčecí lhůtou trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání, takže na její běh nemají vliv okolnosti uvedené v ustanovení § 67 odst. 2, 3 tr. zák. ostavení a přerušení promlčecí doby. Pro začátek běhu této lhůty je rozhodující doba, kdy rozhodnutí, jímž skončilo trestní stíhání, nabylo právní moci.*“¹²⁵

4.1.3.2. Osoby oprávněné k podání návrhu

Osoby oprávněné k podání návrhu na povolení obnovy řízení můžeme dělit podle toho, zda se jedná o návrh ve prospěch nebo naopak v neprospěch obviněného. Výčet oprávněných osob je upraven ustanovením § 280 odst. 2 a 3 trestního řádu. V neprospěch obviněného může návrh na povolení obnovy řízení podat pouze státní zástupce (§ 280 odst. 2 trestního řádu). Ve prospěch mohou návrh na povolení obnovy řízení podat „*kromě obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání. Jestliže by tak mohly učinit i proti vůli obviněného, mohou proti jeho vůli podat i návrh na povolení obnovy. Takový návrh mohou učinit i po smrti obviněného.*“¹²⁶ Obviněný může podat návrh na povolení obnovy řízení pouze ve svůj vlastní prospěch. Nemůže tedy podat návrh ve prospěch jiných osob, například spoluobviněného nebo poškozeného. Jménem obviněného může návrh podat jeho obhájce, který je rovněž oprávněnou osobou k podání návrhu na povolení obnovy řízení v řízení proti uprchlému¹²⁷, a zákonný zástupce, popřípadě jeho opatrovník. Pokud je obviněný pravomocně omezen na svéprávnosti, tyto osoby mohou podat návrh na povolení obnovy řízení jménem obviněného i proti jeho vůli. Osoby, které by mohly ve prospěch obviněného podat odvolání jsem vylíčil v podkapitole 2.2.1. této diplomové práce. Návrh na povolení obnovy řízení však nemůže podat osoba zúčastněná či poškozená.¹²⁸

¹²⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 747

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. 4 T 137/2002.

¹²⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 280 odst. 3.

¹²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 304.

¹²⁸ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 748

Oprávněná osoba, která podala návrh na povolení obnovy řízení, svůj návrh může vzít zpět svým výslovným prohlášením, a to až do doby než se příslušný soud, který o tomto návrhu rozhoduje, odebere k závěrečné poradě. „*Návrh na povolení obnovy řízení podaný ve prospěch obviněného jinou oprávněnou osobou nebo za obviněného obhájcem nebo opatrovníkem může být vzat zpět jen s výslovným souhlasem obviněného; to neplatí, pokud takový návrh podal státní zástupce nebo byl-li takový návrh podán oprávněnou osobou po smrti obviněného. Zpětvzetí návrhu na povolení obnovy řízení vezme usnesením na vědomí předseda senátu soudu prvního stupně. Takové rozhodnutí nebrání pozdějšímu opětovnému podání návrhu na povolení obnovy řízení.*“¹²⁹ Opětovné podání návrhu na povolení obnovy řízení je možné i stejnou osobou, která ho výslovným prohlášením vzala zpět. Podle § 280 odst. 5 trestního řádu platí oznamovací povinnost státního zástupce, který musí v zájmu zajištění nápravy co nejvíce vadných rozhodnutí informovat obviněného (případně jinou oprávněnou osobu k podání návrhu, není-li možné informovat obviněného), dozví-li se o okolnostech, které by mohly být důvodem pro obnovu řízení ve prospěch obviněného. Toto neplatí, pokud však návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch tohoto obviněného podá sám. Dozví-li se o okolnosti, která by mohla být důvodem pro povolení obnovy řízení, soud nebo jiný státní orgán, má povinnost oznámit ji státnímu zástupci.¹³⁰

Obecně nemá návrh na povolení obnovy řízení suspenzivní účinek, tj. odkladný účinek, který by zabránil nabytí právní moci daného rozhodnutí. Pokud je návrh podán ve prospěch obviněného, soud však může po své úvaze odložit či přerušit výkon trestu, který byl uložen pravomocným rozsudkem v původním řízení. Soud takto může rozhodnout pouze vůči rozhodnutí o trestu, nelze tedy například odložit či přerušit rozhodnutí o ochranném opatření.¹³¹

¹²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 280 odst. 4.

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 720-721

¹³¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 282 odst. 3.

4.2. Řízení o návrhu na povolení obnovy řízení

4.2.1. Řízení obnovovací

Řízení o povolení obnovy řízení (neboli řízení obnovovací – *iudicium rescindens*) je vlastním přezkumným řízením v rámci obnovy řízení jako mimořádného opravného prostředku. Na rozdíl od ostatních opravných prostředků se zde ovšem neřeší otázka, zda bylo rozhodnutí nezákonné nebo nesprávné. Řeší se zde pouze otázka, zda se obnova řízení povolí, či zda se návrh na povolení obnovy řízení zamítne. Soud zkoumá, zda jsou splněny veškeré zákonem předepsané požadavky pro to, aby byla věc znovu projednána, tzn. zda jsou důvody, které jsou v návrhu uvedeny, způsobilé zpochybnit původní rozhodnutí, proti kterému je návrh podáván, a odůvodnit rozhodnutí jiné.¹³²

Příslušnost soudu k rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení je specificky upravena v ustanovení § 281 trestního řádu v závislosti na tom, v jakém stádiu skončilo původní řízení (který orgán činný v trestním řízení napadené rozhodnutí vydal). Návrh na povolení obnovy řízení nedisponuje klasickým devolutivním účinkem, ale platí, že o návrhu na povolení obnovy řízení vždy rozhoduje soud.¹³³

Skončilo-li původní řízení pravomocným usnesením státního zástupce o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání, je v obnovovacím řízení příslušný podle ustanovení § 281 odst. 1 ten soud, který by byl příslušný rozhodovat o obžalobě, případně o návrhu na potrestání. Místní příslušnost se zde určuje podle obecného ustanovení § 18 trestního řádu. Věcná příslušnost soudu se řídí podle právní kvalifikace skutku v době zastavení trestního stíhání, tj. podle kvalifikace uvedené v usnesení o zastavení trestního stíhání.¹³⁴ „Pokud však návrh na povolení obnovy řízení obsahuje nové skutečnosti nebo důkazy, které by mohly odůvodnit

¹³² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 726

¹³³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 726

¹³⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRÍVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 751

*jiné závěry o právním posouzení skutku, je třeba posuzovat věcnou příslušnost soudu podle nové právní kvalifikace.*¹³⁵

Skončilo-li původní řízení pravomocným rozsudkem, trestním příkazem, usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu či o podmíněném zastavení trestního stíhání, je v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení příslušný podle ustanovení § 281 odst. 2 ten soud, který o věci rozhodoval v původním řízení v prvním stupni. Věcná příslušnost okresního soudu, který v původním řízení rozhodoval v prvním stupni, se však může změnit na soud krajský, podá-li státní zástupce návrh podle § 281 odst. 3 trestního řádu, ve kterém odůvodní, že vzhledem ke skutečnostem nebo důkazům, které vyšly nově najevo, jde o trestný čin náležející do příslušnosti krajského soudu (§ 17 trestního řádu).¹³⁶ „*Není-li takový návrh podán, nemůže jej okresní soud nahrazovat aplikací ustanovení § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. per analogiam, tj. předložením věci vrchnímu soudu k vydání rozhodnutí podle § 24 odst. 1 tr. ř. s odůvodněním, že ve skutku, jehož se návrh na povolení obnovy týká, je třeba spatřovat trestný čin náležející do příslušnosti krajského soudu.*“¹³⁷

Zde bych se rád pozastavil nad tím, že u drtivé většiny případů bude věcně příslušný ten soud, který o věci již jednou rozhodoval. Tento fakt s sebou přináší diskutabilní klady i zápory. Jak jsem již nastínil v podkapitole věnující se řádnému opravnému prostředku odporu, nejsem toho názoru, že by v přezkumném řízení měl vždy o věci rozhodovat stejný soud, který v ní již jednou rozhodnul. Myslím si, že proti sobě stojí předchozí zkušenost s danou věcí na straně jedné a potenciální podjatost, neobjektivnost, nestrannost či tvrdohlavost soudu na straně druhé. Soudce, který danou věc nikdy neviděl, na ní může mít zcela nový pohled a přikládat skutečnostem a důkazům jinou váhu. Dále zde vidím možné riziko v podjatosti soudu. V případě, že byl soudce z jakýchkoliv důvodů podjatý v původním řízení, i přestože jeho podjatost nebyla prokázána, je možné předpokládat, že svůj postoj nově nezmění. Takový soudce bude naopak dělat vše proto, aby jeho podjatost nevyšla najevo a návrh na povolení obnovy řízení zamítne tzv. pro nedůvodnost na základě skutkových úvah. Koneckonců i soudci jsou jen lidé a přiznat chybu a zrušit tak své vlastní rozhodnutí, zejména v mediálně

¹³⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 3. 2000, sp. zn. 4 To 250/2000.

¹³⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRÍVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 751

¹³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. 1 Ntd 9/2004.

sledovaných případech, je velmi těžké. Naproti tomu soud, který o věci již jednou rozhodnul, bude v obnovovacím řízení jistě úspornější a rychlejší, neboť věc nemusí studovat celou znovu od začátku. Zrychlí se tak průběh soudního řízení a uleví se soudům od zahlcenosti. Domnívám se, že řešením tohoto problému není ani ustanovit příslušným soud druhého stupně, neboť je velice pravděpodobné a v absolutní většině případů tomu tak bude, že o této věci již jednou rozhodoval v odvolacím řízení. Dle mého názoru by měl o dané věci v obnovovacím řízení rozhodovat soud, který je se soudem, jenž rozhodoval o věci v původním řízení v první instanci, shodně věcně příslušný. Věcná příslušnost by tak měla být zachována, aby se zamezilo potenciálním případům, kdy by o věci rozhodoval pouze samosoudce okresního soudu, a nikoliv kompetentní senát krajského soudu, který by jinak měl být ve věci podle trestního řádu příslušný. Místní příslušnost soudu by se však měla změnit. V úvahu přichází postupovat subsidiárně podle ustanovení § 18 odst. 1 a 2 trestního řádu.

Na tento problém upozornil i Ústavní soud České republiky v nálezu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08, ve kterém rovněž poukázal na možné ohrožení nestrannosti a nepodjatosti soudce. „*Ústavní soud poukazuje příkladmo na úpravu německou, kde soud nadřízený tomu, který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni přikáže řízení o povolení obnovy jinému soudu ve svém obvodu, a teprve je-li obnova povolena, pokračuje v obnoveném řízení soud původní.*“¹³⁸

V obnovovacím řízení soud přezkoumává důvodnost návrhu a rozhodnutí, vůči kterému návrh směřuje, pouze v rámci, kterým je obsah tohoto návrhu a jen po stránce skutkové. Nezjišťuje se tedy, jestli jsou splněny podmínky obnovy řízení ohledně všech oddělitelných výroků napadeného rozhodnutí. Neplatí zde tudíž úplný revizní princip. Z principu vázanosti návrhem na obnovu vyplývá, že není možné překročit rámec návrhu na obnovu řízení a obnovu řízení povolit na základě skutečností, které nebyly obsahem tohoto návrhu.¹³⁹ Obnovu řízení také nelze povolit „*u těch výroků přezkoumávaného rozhodnutí, u kterých nejsou uvedené podmínky splněny, i když se navrhovatel také ohledně nich povolení obnovy domáhá.*“¹⁴⁰ Takto omezený rozsah je rozšířen ustanovením § 285 trestního řádu o *beneficium cohaesionis*. Pokud soud povolí obnovu řízení ve prospěch některého

¹³⁸ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-2517-08>

¹³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 10. 1965, sp. zn. 10 To 11/65.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR z 10. 9. 1991, sp. zn. 1 Tzf 9/91.

ze spoluobviněných, musí řešit otázku, zda obnova řízení nepřichází v úvahu i ve prospěch ostatních spoluobviněných, případně ve prospěch osoby zúčastněné. Dojde-li soud k závěru, že některým výše uvedeným osobám by byla obnova řízení ve prospěch, musí jí rovněž v jejich prospěch obligatorně povolit.¹⁴¹

Soud příslušný k rozhodování v obnovovacím řízení rozhoduje zásadně ve veřejném zasedání (§ 286 odst. 1 trestního řádu), ve kterém může obnovu povolit nebo návrh zamítnout na základě některého ze zákonných důvodů. Podle § 286 odst. 2 trestního řádu však může rozhodnout i v zasedání neveřejném. Jedná se o případy, kdy byl návrh na povolení obnovy řízení podán osobou neoprávněnou nebo je obnova nepřípustná nebo je vyloučena podle § 279 nebo v případě, kdy je návrh identický (opřený o tytéž skutečnosti a důkazy) s návrhem, který byl již dříve pro nedůvodnost zamítnut. Zamítnutí pro nedůvodnost v neveřejném zasedání je zde, podle mého názoru, správně podmíněno opakováním návrhu podaným na podkladě stejných důvodů a skutečností jako v návrhu předchozím. Předpokládám, že tak chtěl zákonodárce zamezit možnému zamítnutí návrhů na povolení obnovy řízení bez toho, aniž by se věc dostala před veřejnost, která poskytuje určitou kontrolu nad svévolí soudu.

V neveřejném zasedání nelze obnovu řízení povolit, ani zrušit přezkoumávané rozhodnutí. Je-li pro rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy řízení potřeba objasnit některé okolnosti, může předseda senátu provést potřebné šetření podle ustanovení § 282 trestního řádu nebo požádat jiný orgán činný v trestním řízení o jeho provedení. Ve zvlášť naléhavých a výjimečných případech, považuje-li to soud za nezbytné, lze zajistit osobu obviněnou vydáním příkazu k zatčení a posléze ji vzít do vazby podle § 282 odst. 2 trestního řádu, a to pouze na návrh státního zástupce, který podává návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného. Jedná se o výjimku ze zásady, že trestně stíhat lze některou osobu znovu pro stejný skutek až po zrušení původního rozhodnutí na základě mimořádného opravného prostředku.¹⁴²

¹⁴¹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 750

¹⁴² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 727

4.2.2. Rozhodnutí soudu o návrhu na povolení obnovy řízení

Pokud nebyl návrh na povolení obnovy řízení vzat zpět, soud může rozhodnout pouze tak, že návrhu buď vyhoví a obnovu povolí nebo návrh zamítne. O návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje soud vždy formou usnesení. Proti tomuto usnesení je přípustný opravný prostředek – stížnost, která má suspenzivní účinek (§ 286 odst. 3 trestního řádu). Stížnost mohou podat všechny osoby, které jsou oprávněné k podání návrhu na povolení obnovy řízení, spoluobviněný anebo zúčastněná osoba, uplatňují-li použití *beneficia cohaesionis* podle ustanovení § 285 trestního řádu. „*Usnesení, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na povolení obnovy řízení podle § 283 tr. ř. nebo podle § 284 tr. ř., nelze považovat za rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 1, 2 tr. ř., proto proti němu není přípustné dovolání, a to ani kdyby původní rozhodnutí, jehož se návrh na obnovu týkal, bylo rozhodnutím ve věci samé v uvedeném smyslu.*“¹⁴³

Soud návrh na povolení obnovy řízení zamítne (§ 283 trestního řádu),

- a) byl-li podán neoprávněnou osobou,
- b) směřuje-li návrh pouze proti rozhodnutí nebo výroku, stran něhož obnova není přípustná,
- c) je-li obnova řízení v neprospěch obviněného vyloučena podle ustanovení § 279 trestního řádu (viz kapitola 4.1.3.1. této diplomové práce),
- d) nebyly-li shledány důvody obnovy řízení podle ustanovení § 278 trestního řádu.

K zamítnutí návrhu dochází v praxi nejčastěji z důvodu d). Je tomu tak proto, že příslušný soud neshledá uplatňované skutečnosti nebo důkazy natolik zásadní, že by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi či důkazy již dříve známými odůvodnit jiné rozhodnutí.¹⁴⁴ „*Návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch odsouzeného podle § 277 a násl. tr. ř. nelze zamítnout podle § 283 písm. d) tr. ř. jen proto, že v mezidobí nastal ve věci, v níž se oprávněná osoba*

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 3 Tdo 438/2002.

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 728

*obnovy domáhá, účinek, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Obnova řízení ve prospěch odsouzeného totiž není ani v takovém případě vyloučena.*¹⁴⁵

Vyhoví-li soud návrhu na povolení obnovy řízení a obnovu povolí, vždy zároveň napadené rozhodnutí zruší zcela nebo v části, v níž je návrh důvodný.¹⁴⁶ *„Nezbytnou částí rozhodnutí o povolení obnovy je zrušení napadeného rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je návrh na obnovu důvodný (§ 284 odst. 1 tr. ř.). Bez tohoto výroku nelze v řízení po povolení obnovy pokračovat.*¹⁴⁷

Soud může povolit obnovu řízení buď v celém rozsahu napadeného rozhodnutí a celé rozhodnutí zrušit nebo jen ve vztahu k části přezkoumávaného rozhodnutí. Povolit obnovu řízení v celém rozsahu napadeného rozhodnutí a celé rozhodnutí zrušit lze jen pokud se oprávněná osoba domáhala obnovy řízení ve vztahu ke všem výrokům původního rozhodnutí a návrh na povolení řízení odůvodnila takovými novými důkazy nebo skutečnostmi, případně jinými důvody obnovy řízení, které se týkají celého rozhodnutí. Soud povolí obnovu řízení jen ve vztahu k části původního rozhodnutí, pokud byl návrh na povolení obnovy řízení podán pouze proti některému oddělitelnému výroku původního rozhodnutí anebo pokud soud považuje návrh, který směřuje proti více oddělitelným výrokům, za důvodný jen vůči některému z napadených výroků.¹⁴⁸

Rozhodnutí soudu o povolení obnovy řízení nesmí překročit rámeček, který je vymezen v návrhu na obnovu řízení a povolit tak obnovu řízení i vůči výrokům, které návrh neuvádí.¹⁴⁹ Nad rámeček návrhu může soud rozhodnout pouze ve dvou případech. Prvním je, pokud soud zruší původní rozhodnutí z části, konkrétně výrok o vině. Zruší-li výrok o vině, musí zároveň vždy zrušit také celý výrok o trestu a další výroky, které jsou založeny na výroku o vině (například výrok o vydání bezdůvodného obohacení podle § 288 trestního řádu). V tomto případě soud zruší *„také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu, a to i rozhodnutí o nestíhání podezřelého (§ 159d odst. 1), pokud bylo učiněno v návaznosti na zrušené napadené*

¹⁴⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 3 To 833/2001.

¹⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 284 odst. 1 věta první.

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 10. 1972, sp. zn. 5 Tz 21/72.

¹⁴⁸ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 754

¹⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 10. 1965, sp. zn. 10 To 11/65.

rozhodnutí. ¹⁵⁰ Rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující jsou takové rozsudky nebo usnesení, které byly vydány po vydání zrušeného rozhodnutí, a které by bez tohoto rozhodnutí nemohly samostatně existovat. Výrok o trestu musí soud vždy zrušit celý, „*a to i tehdy, jde-li o trest, který byl jako souhrnný uložen v jiné trestní věci. Není přitom rozhodné, kterým soudem byl souhrnný trest uložen.*“¹⁵¹ Druhým případem je uplatnění principu *beneficia cohaesionis*, podle nějž má soud povinnost povolit obnovu řízení také ve prospěch spoluobviněného či osoby zúčastněné, prospívá-li některému z nich některý z důvodů uplatněný v návrhu na povolení obnovy řízení podaný oprávněnou osobou. Povolí-li tedy obnovu řízení i ve prospěch osob výše uvedených, musí zrušit i příslušné výroky původního rozhodnutí, které se těchto osob týkají.¹⁵² Pokud je návrh na obnovu řízení, kterým byla obnova řízení povolena, podán proti rozhodnutí soudu druhého stupně, musí soud, který obnovu řízení povolil, zároveň zrušit i rozhodnutí soudu prvního stupně, protože se po obnově pokračuje v řízení na základě původní obžaloby, tj. před soudem prvního stupně.¹⁵³

Bylo-li napadené rozhodnutí zrušeno, může soud vrátit věc k došetření státnímu zástupci, povolil-li obnovu řízení, které skončilo pravomocným usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, o postoupení věci, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o narovnání anebo pokud povolil obnovu řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem či trestním příkazem, v otázce viny podle § 284 odst. 2 trestního řádu. V případě, že byla obnova řízení, v němž rozhodl v prvním stupni okresní soud, povolena krajským soudem podle ustanovení § 281 odst. 3, je vrácení věci státnímu zástupci k došetření obligatorní.¹⁵⁴

Povolí-li soud obnovu řízení ve výroku o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, odkáže soud poškozeného po zrušení tohoto výroku na občanskoprávní řízení, eventuálně na řízení před jiným příslušným orgánem podle ustanovení § 284 odst. 3.

¹⁵⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 284 odst. 1 věta třetí.

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 10. 1988, sp. zn. 4 Tz 35/88.

¹⁵² FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 755

¹⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. 3. 1970, sp. zn. 1 Tz 470.

¹⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 730

Soudní praxe vyžaduje, aby nezbytnou součástí každého rozhodnutí o povolení obnovy řízení byl výslovně uvedený výrok o tom, zda soud obnovu řízení povoluje ve prospěch nebo v neprospěch obviněného. Tento výrok s sebou nese významné důsledky pro řízení obnovené (§ 289 trestního řádu).¹⁵⁵

4.3. Řízení po povolení obnovy řízení

Řízení po povolení obnovy (neboli řízení obnovené – *iudicium rescissorium*) nastává, pokud soud alespoň částečně vyhověl návrhu na povolení obnovy řízení a zrušil původní napadené pravomocné rozhodnutí, které by jinak představovalo překážku věci rozhodnuté pro toto řízení. Řízení obnovené může nastat pouze jestliže usnesení, kterým byla obnova řízení povolena, již nabylo právní moci. Pokud byl návrh na obnovu řízení zamítnut v celém rozsahu, řízení obnovené nenastane.¹⁵⁶

V obnoveném řízení se věc znovu projedná a rozhodne podle toho, zda byla obnova řízení povolena v celém rozsahu nebo pouze v části původního rozhodnutí. Průběh řízení je odvislý od toho, do jakého stádia došlo původní řízení před vydáním zrušeného rozhodnutí. Je-li věc vrácena státnímu zástupci k došetření podle § 284 odst. 2, pokračuje obnovené řízení ve stádiu přípravného řízení podle ustanovení § 191 odst. 2 trestního řádu. Pokračování takto obnoveného řízení se řídí podle všech zásad, které vyplývají z trestního řádu, a to na základě skutkového a právního stavu, který je rozhodný v době nového projednání a rozhodování (*ex nunc*). Výjimku z tohoto pravidla tvoří ustanovení § 289 trestního řádu v případě, že jde o obnovu řízení, která je povolena výlučně ve prospěch obviněného.¹⁵⁷

Samo o sobě obnova řízení a zrušení původního rozhodnutí automaticky neznamená, že rozhodnutí, které bude vydané v nově obnoveném řízení, bude jiné než rozhodnutí původní. Řízení obnovovací řešilo pouze otázku, zda jsou přítomny

¹⁵⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 730

¹⁵⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRÍVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 756

¹⁵⁷ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRÍVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 756

nové skutečnosti a důkazy, případně jiné důvody pro povolení obnovy řízení, které by byly schopny samostatně nebo ve spojení s jinými již dříve známými skutečnostmi a důkazy schopny odůvodnit jiné rozhodnutí. Existence těchto důvodů je nezbytným předpokladem pro povolení obnovy řízení. To, zda nové rozhodnutí bude odlišné nebo stejné, jako tomu bylo v řízení původním, je pouze na soudu příslušném v obnoveném řízení, který tyto důvody vyhodnotí. Nové řízení není omezeno, s výjimkou ustanovení § 289 trestního řádu, ani usnesením o povolení obnovy řízení o tom, zda obnovu povoluje ve prospěch nebo v neprospěch obviněného. Může tedy dopadnout i v neprospěch obviněného, nezávisle na tom, zda usnesení o povolení obnovy řízení bylo ve prospěch obviněného či nikoliv. Zákaz změny k horšímu, tj. *reformationis in peius*, se u obnoveného řízení vztahuje jen vůči výroku o trestu.¹⁵⁸

Proti rozhodnutí vydaném v obnoveném řízení jsou podle povahy věci a typu rozhodnutí přípustné řádné a mimořádné opravné prostředky.¹⁵⁹

Je-li pravomocným usnesením soudu povolena obnova řízení, které skončilo pravomocným usnesením státního zástupce o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu či o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokračuje obnovené řízení ve stádiu přípravného řízení, a to tam, kde skončilo (§ 288 odst. 1 trestního řádu). Přípravné řízení se pak dále provádí na podkladě původních důkazů, které jsou doplněny o ty, které nově vyšly najevo. Dokazování se však případně může provést i nad rámec těchto nově najevo vzešlých skutečností a důkazů, neboť i v obnoveném přípravném řízení mají orgány činné v trestním řízení povinnost postupovat podle zásad trestního řádu, vyjádřených v ustanovení § 2 odst. 5, a z vlastní iniciativy doplnit dokazování o skutečnosti a důkazy nad rámec návrhu na povolení obnovy řízení. Přípravné řízení poté končí podáním obžaloby (případně návrhu na potrestání) státním zástupcem, zastavením trestního stíhání, postoupením věci jinému orgánu či odklony (zvláštní způsoby řízení). Obdobně se postupuje i pokud byla spolu s pravomocným povolením obnovy řízení věc vrácena státnímu zástupci k došetření podle ustanovení § 284 odst. 2 trestního řádu. Je-li však obnova řízení pravomocně povolena jen o některém z trestných činů, za které byl obviněnému

¹⁵⁸ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 406

¹⁵⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 757

uložen úhrnný nebo souhrnný trest, vyloučí soud, jenž obnovu řízení povolil, takovou věc podle § 23 trestního řádu a ve veřejném zasedání vydá rozsudkem přiměřený trest za ostatní trestné činy (§ 288 odst. 3 trestního řádu).¹⁶⁰

Pokud byla pravomocně povolena obnova řízení, které skončilo některým z rozhodnutí soudu, a zároveň nebylo vysloveno, že se věc vrátí státnímu zástupci k došetření, pokračuje se v řízení na podkladě původní obžaloby podle § 288 odst. 2 trestního řádu. Jedná se o podobnou situaci, jako kdyby odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí. V takto obnoveném řízení soud pokračuje opět v tom stádiu, ve kterém původní řízení skončilo před vydáním pravomocného rozhodnutí. Tomu poté odpovídá obsah i rozsah prováděných důkazů a dalších procesních úkonů. V řízení pokračuje soud, který obnovu řízení povolil.¹⁶¹ „*Zásada projednání věci podle předpisů platných v době rozhodování se uplatní i v případě, že byla povolena obnova řízení ohledně trestného činu, o němž v původním řízení rozhodoval senát, zatímco nyní jde o trestný čin uvedený v § 314a odst. 1, příslušným v obnoveném řízení tu tedy bude samosoudce.*“¹⁶²

Na tomto místě bych se znovu rád pozastavil a upřesnil svůj názor ohledně příslušnosti soudu, který jsem již prezentoval v kapitole o řízení obnovovacím. Pro řízení obnovené se mi jeví příslušnost původního soudu, tedy soudu, který rozhodoval v původním řízení v první instanci, jako ideální východisko. V obnoveném řízení se soud musí vypořádat s nově navrženými důkazy a skutečnostmi uvedenými v návrhu na povolení obnovy řízení a soud už zde nemá takový prostor pro potenciální poškození obviněného svou svévolí. Navíc je zde oprávněné osobě umožněno podání řádného či mimořádného opravného prostředku proti nově vydanému rozhodnutí a tím je jí poskytnuta další ochrana.

Je-li obnova řízení pravomocně povolena jen ve prospěch obviněného, jsou s tímto usnesením spojeny další důsledky podle ustanovení § 289 trestního řádu. Jen ve prospěch obviněného je povolena taková obnova řízení, která se opírá o skutečnosti a důkazy, či jiné důvody pro povolení obnovy řízení, jež by mohly

¹⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3. s. 732

¹⁶¹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 406-407

¹⁶² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 3431

odůvodnit v obnoveném řízení pro obviněného příznivější rozhodnutí. V obnoveném řízení však soud může nakonec pro obviněného rozhodnout i nepříznivě. V případě obnovy řízení, která byla povolena jen ve prospěch obviněného platí následující výjimky:

- a) doba od právní moci rozsudku z původního řízení do právní moci usnesení o povolení obnovy řízení se do promlčecí doby nezapočítává,
- b) zákaz *reformationis in peius* uložením přísnějšího trestu, než jaký byl obviněnému uložen v původním řízení,
- c) smrt obviněného není překážkou provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit, protože obviněný zemřel (případně byl prohlášen za mrtvého).¹⁶³

Zákaz *reformationis in peius* zde platí, na rozdíl od ostatních řádných a mimořádných opravných prostředků, pouze vůči výroku o trestu. Tím je dána možnost, že obnovené řízení, byť ve prospěch obviněného, může pro obviněného dopadnout rozhodnutím, které bude přísnější než rozhodnutí vydané v původním řízení. Přísnější může být i rozhodnutí o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích či rozhodnutí o vydání bezdůvodného obohacení. Tento zákaz se uplatní i v případě ukládání souhrnného trestu obviněnému k trestu stanovenému podle ustanovení § 288 odst. 3.¹⁶⁴

Byl-li původní rozsudek zrušen jen zčásti a soud ve věci rozhoduje opět rozsudkem, pojme do něj pouze takové výroky, ohledně kterých vydává nové rozhodnutí, přičemž na souvislost těchto nových výroků s výroky, ohledně nichž zůstal původní rozsudek nedotknut, poukáže v příslušných výrocích nového rozsudku.¹⁶⁵

Pokud byl obviněný v obnoveném řízení obžaloby zproštěn, trestní stíhání bylo proti němu zastaveno nebo byl sice uznán vinným, ale odsouzen k mírnějšímu trestu, než který mu byl uložen v původním řízení na základě původního rozsudku či trestního příkazu, má v určitých případech nárok na náhradu škody nebo

¹⁶³ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 758-759

¹⁶⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 758-759

¹⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 3431

nemajetkové újmy způsobené původním rozhodnutím.¹⁶⁶ To vyplývá zejména z ustanovení § 9 a následující zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem¹⁶⁷, případně z ustanovení čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod¹⁶⁸.

¹⁶⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 759

¹⁶⁷ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

¹⁶⁸ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Čl. 36 odst. 3. Dostupné na <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

5. Judikatura obnovy řízení

Judikatura, ač v právně kontinentálních státech nezávazná a nevymahatelná, je klíčovým nástrojem pro sjednocení soudního rozhodování a postupu orgánů činných v trestním řízení. V České republice je nejdůležitější judikatura Ústavního soudu České republiky a Nejvyššího soudu České republiky, která požívá zvláštní autority vůči soudům nižších stupňů a doplňuje tak mezery v právním řádu, na které zákonodárce nemyslel.

Několik judikátů jsem již nastínil ve čtvrté kapitole této diplomové práce. Nyní se však budu zabývat novějšími judikáty týkající se obnovy řízení, které mají podle mého názoru zásadní význam pro rozhodovací činnost soudů v trestním řízení.

5.1. Nové skutečnosti nastalé po právní moci rozhodnutí jako důvod pro obnovu řízení

V nálezu Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 919/16 ze dne 20. 6. 2016¹⁶⁹ bylo judikováno, jaké skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé lze podřadit pod ustanovení § 278 trestního řádu. Dle trestního řádu se za důvod pro obnovu řízení považují důkazy nebo skutečnosti, které byly soudu dříve neznámé, a které by samy o sobě nebo ve spojení s jinými dříve známými skutečnostmi či důkazy mohly odůvodnit jiné rozhodnutí. Otázka ovšem byla, zda se skutečnostmi a důkazy dříve neznámými mohou stát i skutečnosti nebo důkazy, které nastaly až po právní moci napadeného rozhodnutí s účinky *ex tunc*.

Obecné soudy zastávaly v napadených rozhodnutích a ve vyjádření k ústavní stížnosti názor, že novotou není skutečnost, v tomto případě zrušené správní rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy s účinky *ex tunc*, které bylo podkladem pro odsouzení v trestním řízení, jež nastala až poté, kdy původní řízení bylo pravomocně skončeno. Ústavní soud zde však potvrdil postoj již judikovaný

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 919/16. Dostupné na <https://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=93316>

Nejvyšším soudem České republiky v rozsudku ze dne 27. 3. 2008 sp. zn. 5 TZ 100/2007 a po jazykovém výkladu trestního řádu dospěl k názoru, že není podstatné, „*zda tyto skutečnosti nebo důkazy již existovaly v době rozhodování nalézacího soudu nebo odvolacího soudu, neboť rozhodující je, že tyto skutečnosti nebo důkazy dříve soudu (nalézacímu i odvolacímu) neznámé, "vyšly najevo", tedy se objevily kdykoli později, a to včetně doby po právní moci napadeného rozhodnutí.*“¹⁷⁰

Tento postoj Ústavního soudu plně podporuji. Připuštění důkazů a skutečností, které nastaly až po právní moci napadeného rozhodnutí, byť týkající se dříve známých skutečností s účinky *ex tunc*, sice zvýší počet podaných návrhů na obnovu řízení, na druhou stranu se tím posílí základní lidské právo na spravedlivý proces a právní jistota v České republice. Až do nedávna přitom panoval názor, že ke skutkovým změnám nastalým až po právní moci rozhodnutí nelze z hlediska obnovy řízení nikdy přihlížet.¹⁷¹

5.2. Požadavek kontradiktornosti a rovnosti stran v obnovovacím řízení

Ústavní soud již několikrát zdůraznil nezbytnost přítomnosti kontradiktornosti a rovnosti stran, a to jak v samotném trestním řízení probíhajícím před soudem ve věci samé, tak i v řízení o návrhu na povolení obnovy trestního řízení a ve vztahu k rozhodování o stížnosti proti usnesení soudu, kterým byla obnova řízení povolena, v neveřejném zasedání.

Zásadním je podle mého názoru náleží Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10. Ústavní soud v tomto nálezu odkazuje na svá vlastní dřívější rozhodnutí a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, v nichž byl zdůrazněn požadavek tzv. kontradiktornosti a rovnosti účastníků jako jedním z klíčových atributů spravedlivého řízení před soudem a práva na spravedlivý proces

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 919/16. Dostupné na <https://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=93316>

¹⁷¹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 742

zaručeného podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.¹⁷² Z výše zmíněného nálezu si k dokazování, provedené v obnovovacím řízení, ve vztahu k ustanovení upravující řízení o návrhu na povolení obnovy řízení (§ 286 odst. 1 a 2 trestního řádu) dovolím citovat:

„Důkazní řízení musí mít kontradiktorní charakter, který v neveřejném zasedání zajištěn být nemůže. S ohledem na tento charakter řízení o obnově má Ústavní soud za to, že rozhodování soudu druhého stupně o stížnosti dle § 286 odst. 3 tr. řádu je třeba přiměřeným způsobem podrobit zásadám ovládajícím řízení odvolací, pokud jde o provádění a hodnocení důkazů odvolacím soudem a jeho vlastní rozhodnutí o meritu věci (srov. § 259 odst. 3, § 263 odst. 7 tr. řádu).“¹⁷³

„Rozhoduje-li soud druhého stupně o stížnosti směřující proti rozhodnutí nalézacího soudu, jímž byla povolena obnova, může ve smyslu § 149 odst. 1 písm. a) tr. řádu napadené rozhodnutí zrušit a sám návrh na povolení obnovy zamítnout dle § 283 písm. d) tr. řádu (tzn. pro nedůvodnost na základě skutkových úvah) jen způsobem uvedeným v § 286 odst. 1 tr. řádu, tedy ve veřejném zasedání. Opačný výklad by byl v závažném rozporu s požadavkem kontradiktornosti procesu a dokazování.“¹⁷⁴

Stejný právní názor Ústavní soud cituje také ve svém nálezu ze dne 10. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 2826/13 a v nálezu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 1377/16.

Podle zcela nového stanoviska pléna Ústavního soudu z roku 2018 se však nejedná o případ zamítnutí stížnosti proti rozhodnutí, kterým se zamítá návrh na povolení obnovy řízení, kdy soud již sám dokazování neopakuje či nedoplňuje: *„Zamítne-li soud v neveřejném zasedání jako nedůvodnou stížnost [§ 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu] proti rozhodnutí, kterým se zamítá návrh na povolení obnovy řízení [§ 283 písm. d) trestního řádu] v situaci, kdy již sám dokazování*

¹⁷² FRYŠTÁK, Marek a Petra POLIŠENSKÁ. *Aktuální judikatura k trestnímu řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7518-4. s. 435

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-608-10>

¹⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-608-10>

neopakuje, popř. nedoplňuje, nejde o porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.“¹⁷⁵

Na toto stanovisko navazuje nedávný nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2587/18 ze dne 25. 2. 2019, ve kterém Ústavní soud konstatuje, že „*neprovádí-li soud při rozhodování o stížnosti proti usnesení o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení dokazování, může rozhodnout v neveřejném zasedání.*“¹⁷⁶ Jádrem tohoto nálezu bylo rozhodování o ústavní stížnosti fyzické osoby pro porušení práva na spravedlivý proces, zaručeného čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Porušení spočívalo v rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci o stížnosti proti zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení v neveřejném zasedání, jež byla zamítnuta pro svou nedůvodnost. Vrchní soud v Olomouci zde sice neprováděl dokazování, četl však v neveřejném zasedání bez přítomnosti stěžovatelů a jejich obhájců nově zpracovanou neveřejnou odbornou metodiku pachové identifikace, kterou jeden ze stěžovatelů navrhl provést ve fázi stížnostního řízení.

Ústavní soud judikoval, že „*vědecký poznatek zásadně se týkající věrohodnosti důkazního prostředku, který byl použit v meritorním řízení o vině a trestu, je novou skutečností ve smyslu § 278 odst. 1 trestního řádu, kterou je třeba dokazovat v obnovovacím řízení jako podmínku pro konání obnoveného řízení, a proto se na ni vztahují základní procesní práva stěžovatelů, zejména právo vyjádřit se ke všem provedeným důkazům ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny, jakož i zásada kontradiktornosti řízení.*“¹⁷⁷ Tímto nálezem tak Ústavní soud rozšířil výčet důvodů pro obnovu řízení, které oprávněné osoby mohou využít pro podání návrhu na povolení obnovy řízení. Zároveň vyjádřil názor, že doplňuje-li soud dokazování nosičem, na kterém je vědecký poznatek a který není veřejný, musí v souladu s ústavně zaručenými procesními právy stran dokazování provést v zasedání veřejném, neboť procesní strany nemají k takovému nosiči přístup.

¹⁷⁵ Sdělení č. 238/2018 Sb., Ústavního soudu o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 25. září 2018 sp. zn. Pl. ÚS-st. 47/18 ohledně možnosti soudu nenařídít veřejné zasedání k projednání stížnosti proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy trestního řízení.

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 2587/18. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2587-18>

¹⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 2587/18. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2587-18>

5.3. Jednání ultra vires

V nálezu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08 Ústavní soud zdůrazňuje, že účelem obnovovacího řízení není přezkoumávání zákonnosti a odůvodněnosti napadeného rozhodnutí, proti kterému návrh na povolení obnovy řízení směřuje, či dokonce posuzovat vinu odsouzeného. Ústavní soud zde definuje jednání *ultra vires* ve vztahu k posuzování těchto otázek v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení jako soudem svévolně překročená pravomoc. „*Posuzování těchto otázek v rámci řízení o povolení obnovy řízení zřetelně překračuje účel tohoto řízení, překračuje zákonem (tr.řádem) mu vymezený procesní rámec, a pokud se tak stane, jde o jednání ultra vires, které s sebou nese dopady (zásahy) do základních práv stěžovatele v důsledku svévole.*“¹⁷⁸

Trestní řád neponechává soudu v případě rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení volnost uvážení a váže jeho rozhodovací činnost na pomyslné mantinely, které soud nesmí překročit. Touto činností je v podstatě pouze rozhodnout, zda soud na podkladě návrhu na povolení obnovy řízení shledal důvody pro obnovu řízení, zda byl návrh podán osobou k podání návrhu oprávněnou, zda neexistuje některý z důvodů pro zamítnutí návrhu podle § 283 trestního řádu a v případě obnovy řízení v neprospěch obviněného také zda obnova řízení není vyloučena podle ustanovení § 279 trestního řádu.

¹⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-2517-08>

6. Komparace se zahraniční úpravou

V této kapitole jsem si pro srovnání s českou právní úpravou institutu obnovy řízení vybral úpravu sousední Slovenské republiky. Z historického hlediska jsme si se Slovenskou republikou velmi blízcí. Do nedávna jsme dokonce sdíleli i společnou právní úpravu a judikaturu, ze které obě země po rozpadu československé federace vycházely, proto bude úprava obou těchto zemí postavena na stejných kořenech. Odlišnosti budou spočívat spíše ve změnách, které proběhly v průběhu posledních několika let. Oproti České republice, která se po zániku České a Slovenské Federativní Republiky rozhodla novelizovat socialistický trestní řád z roku 1961, Slovenská republika se vydala cestou přijetí zcela nového právního předpisu. Jedná se o zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.¹⁷⁹ V následujících podkapitolách se zaměřím zejména na citelné rozdíly právní úpravy na Slovensku a u nás, jelikož převážná většina ustanovení je v obou trestních řádech stejná a není tak nutné ji znovu zmiňovat.

6.1. Systém mimořádných opravných prostředků Slovenské republiky

Úpravu mimořádných prostředků Slovenské republiky nalezneme v třetí části hlavně osmé již zmíněného slovenského trestního řádu z roku 2005, který je součástí rekodifikace trestního práva hmotného i procesního. Slovenský trestní řád, který vstoupil v platnost spolu se slovenským trestním zákonem, tj. zákonem č. 300/2005 Z. z., trestný zákon¹⁸⁰, dne 2. 7. 2005 s účinností od 1. 1. 2006, rozlišuje tyto tři mimořádné opravné prostředky:

- a) zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (zrušení pravomocného rozhodnutí v přípravném řízení),
- b) dovolanie (dovolání),
- c) obnova konania (obnova řízení).

¹⁷⁹ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok. Dostupné na <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>

¹⁸⁰ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon. Dostupné na <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>

Slovenský systém mimořádných opravných prostředků je pojat podobně jako u nás. Jednou ze zásadních změn bylo odstranění institutu mimořádného dovolání. Oprávněnou osobou k podání mimořádného dovolání byl ministr spravedlnosti a generální prokurátor. Bylo jím možné napadnout rozhodnutí dovolacího soudu a důvody pro jeho podání se částečně kryly s důvody pro podání dovolání.¹⁸¹

Výraznou odlišností slovenského systému mimořádných opravných prostředků je institut zrušení pravomocného rozhodnutí v přípravném řízení, který byl zavedený po rekonstrukci slovenských trestních kodexů.¹⁸² Tento mimořádný opravný prostředek je možné připodobnit k oprávnění nejvyššího státního zástupce podle ustanovení § 174a českého trestního řádu z roku 1961, jímž lze rušit některá nezákonná rozhodnutí nižších státních zástupců. Český trestní řád tento institut však řadí pod dozor státního zástupce, nikoliv do kategorie mimořádných opravných prostředků. Jedná se o institut, který je realizován v souladu s principem *ex officio*, nejvyšší státní zástupce má tedy sám přezkoumávat rozhodnutí nižších státních zástupců z úřední povinnosti. Tento princip sám o sobě v zásadě odporuje obecnému znaku všech opravných prostředků, kterým je princip dispozitivnosti podání takového opravného prostředku ze strany oprávněných osob. Podle naší úpravy přezkoumávají rozhodnutí pocházející z přípravného řízení prostřednictvím mimořádných opravných prostředků soudy, které se však musí omezit pouze na kasační výrok o tom, zda takové rozhodnutí bylo v rozporu se zákonem či nikoli. V případě, že by soud rozhodl nad rámec takového výroku, dopustil by se jednání *ultra vires*¹⁸³, tj. za hranicí svých pravomocí, jelikož by tak zasáhl do činnosti státního zástupce v přípravném řízení a ovlivňoval by rozhodnutí, zda má či nemá být podána obžaloba. Podání obžaloby je však výhradním rozhodnutím státního zástupce coby pánem sporu (*dominus litis*) přípravného řízení.¹⁸⁴

¹⁸¹ SEKVARD, Ondřej. Mimořádné opravné prostředky ve slovenském trestním řízení. *Trestní právo*. 2007, roč. 12, č. 1, s. 25. ISSN 1211-2860.

¹⁸² KORGÓ, Dušan a Veronika MARKOVÁ. *Trestné právo procesné*. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-650-7. s. 417

¹⁸³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-2517-08>

¹⁸⁴ SEKVARD, Ondřej. Mimořádné opravné prostředky ve slovenském trestním řízení. *Trestní právo*. 2007, roč. 12, č. 1, s. 25-26. ISSN 1211-2860.

6.2. Porovnání úpravy obnovy řízení

Slovenská úprava obnovy řízení se inspirovala a prakticky se skoro ztotožnila s úpravou trestního řádu z roku 1961. Dle mého názoru je slovenská úprava propracovanější v tom smyslu, že pamatuje na více důvodů obnovy řízení a zahrnuje více typů rozhodnutí, proti kterým lze podat návrh na obnovu řízení.

Mírně odlišně jsou upraveny taxativně vyjádřené důvody pro podání návrhu na povolení obnovy řízení. Kromě důvodů, se kterými pracuje i náš trestní řád, je slovenskou úpravou navíc v ustanovení § 394 odst. 1 slovenského trestního řádu upravena možnost podat návrh na obnovu řízení v případě, že vyjdou najevo takové nové skutečnosti či důkazy soudu dříve neznámé, „*vzhledem k nimž by upuštění od potrestání nebo upuštění od uložení souhrnného trestu bylo ve zřejmém nepoměru k závažnosti činu nebo k poměrům pachatele, nebo by bylo v zřejmém rozporu s účelem trestu.*“¹⁸⁵

Ve druhém a třetím odstavci ustanovení § 394 slovenského trestního řádu, je oproti české úpravě navíc zmíněn institut spolupracujícího obviněného v rámci taxativního výčtu rozhodnutí soudu a prokurátora, proti kterým lze podat návrh na obnovu řízení.

Výraznou změnou oproti české úpravě je vyjádření čtvrtého odstavce písmena a) slovenského trestního řádu o tom, co se pokládá za skutečnost dříve neznámou. Oproti českému trestnímu řádu pamatuje slovenská úprava i na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. „*Skutečností dříve neznámou podle odstavců 1 až 3 je též rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, podle něhož byla rozhodnutím prokurátora nebo soudu Slovenské republiky nebo v řízení, které mu předcházelo, porušena základní lidská práva nebo svobody obviněného, pokud nepříznivé důsledky tohoto rozhodnutí nelze napravit jinak.*“¹⁸⁶ I v české právní úpravě se rovněž nachází důvod pro obnovu řízení, který vzniká v závislosti na rozhodnutí orgánu jiného, než je orgán činný v trestním řízení. Tento důvod je

¹⁸⁵ *Slovenský trestní řád*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-056-0. s. 209. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/docs/330.pdf>

¹⁸⁶ *Slovenský trestní řád*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-056-0. s. 210. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/docs/330.pdf>

vyjádřen v zákoně o Ústavním soudu v ustanovení § 71 odst. 1 a 3. Na tomto místě bych rád poukázal na zjevnou roztržičnost české trestní právní úpravy do více právních předpisů a vyzdvihnul slovenský trestní řád pro svou ucelenost, která má za následek větší srozumitelnost pro běžné laiky bez právního vzdělání. V rámci neustálých novelizací českého trestního řádu by náš zákonodárce měl trestní řád i zjednodušovat a usnadnit tak přístup běžným občanům. V tomto ustanovení vidím velikou mezeru, kterou by bylo dobré v příštích letech doplnit a vyrovnat se tak úpravě platné ve Slovenské republice.

Patrný rozdíl je také v taxativně vymezeném výčtu situací, kdy je obnova řízení v neprospěch obviněného vyloučena. Český trestní řád v ustanovení § 279 uvádí čtyři důvody:

- a) *„trestnost činu zanikla,*
- b) *uplynula lhůta v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání,*
- c) *na čin se vztahuje rozhodnutí presidenta republiky, kterým nařídil, aby se v trestním stíhání nepokračovalo, nebo*
- d) *obviněný zemřel.*“¹⁸⁷

Slovenský trestní řád zná však jen tři důvody:

- a) *„trestnosť činu zanikla,*
- b) *sa na trest vzťahuje amnestia prezidenta Slovenskej republiky,*
- c) *obvinený zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho.*“¹⁸⁸

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok tedy neupravuje případ uplynutí promlčecí lhůty v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání. V podkapitole 4.1.3.1. jsem již nastínil, že jediným důvodem pro zánik trestnosti činu podle § 279 písm. a) je v České republice promlčení, které však nenastane dříve než důvod podle § 279 písm. b). Tento rozdíl ve slovenské právní úpravě neshledávám nijak podstatným, neboť k variantě zániku trestnosti činu nakonec dojde, avšak později. Český trestní řád je v tomto případě ve vztahu k obviněnému více benevolentní, což však považuji spíše za pozitivum.

¹⁸⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 279 písm. a), b), c), d).

¹⁸⁸ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ustanovení § 395 písm. a), b), c). Dostupné na <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>

Zajímavostí je ustanovení § 396 odst. 6 slovenského trestního řádu, které umožňuje, v případě že byl návrh na obnovu řízení podán prokurátorem, vzít návrh zpět prokurátorem jemu nadřízeným. Takovou možnost český trestní řád nadřízenému státnímu zástupci výslovně nepřiznává.

Na závěr této kapitoly bych chtěl poukázat na rozdíl ve slovenské právní úpravě, který je podle mého názoru vůbec nejzásadnější ze všech ostatních již popsaných. Jedná se o příslušnost soudu k rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy řízení. Jak jsem již popsal v podkapitole o obnovovacím řízení, k většině návrhů na povolení obnovy řízení, které skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, je v České republice příslušný stejný soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni původního řízení podle § 281 odst. 2 českého trestního řádu. Slovensko má však k mému překvapení odlišný přístup. Podle ustanovení § 397 odst. 2 slovenského trestního řádu je o návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, příslušný rozhodovat „*jiný samosoudce nebo jiný senát soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni.*“¹⁸⁹ Slovenský trestní řád tak v podstatě reaguje na moji výtku k českému trestnímu řádu, kterou jsem vznesl ve výše zmíněné podkapitole. Domnívám se, že by se česká úprava měla vydat stejným směrem. Na druhou stranu musím uznat, že i tato varianta s sebou přináší určitá úskalí. Věc by se sice rozhodovala u jiného samosoudce či senátu soudu, nicméně pořád by zde hrozilo riziko, že bude v rámci mezilidských vztahů na pracovišti rozhodnutí ovlivněno, a to zejména v menších městech. Méně podstatnou odlišností slovenské úpravy v § 397 je nepřítomnost třetího odstavce, jako tomu je v českém trestním řádě. Třetí odstavce v našem trestním řádě přiznává státnímu zástupci možnost podat návrh, kterým může příslušnost okresního soudu změnit na soud krajský, s odůvodněním, „*že vzhledem ke skutečnostem nebo důkazům, které nově vyšly najevo, jde o trestný čin náležející do příslušnosti krajského soudu.*“¹⁹⁰ Takovou možnost slovenský prokurátor nemá.

Ačkoliv je jádro institutu obnovy řízení v trestním procesu stejné v České i Slovenské republice, některé výše popsané rozdíly bych českému trestnímu řádu vytkl a byl bych rád, kdyby se český zákonodárce v budoucnu slovenskou úpravou inspiroval. Výhodou slovenské úpravy je bezesporu změna samosoudce či senátu

¹⁸⁹ *Slovenský trestní řád*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-056-0. s. 211. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/docs/330.pdf>

¹⁹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 281 odst. 3.

soudu, který o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje. Nevýhodou je však absence úpravy změny jinak příslušného okresního soudu na soud krajský v případě, kdy to navrhne státní zástupce s odůvodněním, že vzhledem ke skutečnostem nebo důkazům, které nově vyšly najevo, jde o trestný čin náležející do příslušnosti krajského soudu.

Úpravy obou zemí jsou však dle mého názoru na takové úrovni, aby poskytly dostatečnou úroveň ochrany a zvýšení záruky zákonnosti a spravedlnosti rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení, na které se obnova řízení vztahuje.

7. Závěr

Po úplném seznámí se s náležitostmi a esenciálními vlastnostmi institutu obnovy řízení v této diplomové práci jsem dospěl k závěru, že obnova řízení je klíčovým a neodmyslitelným mimořádným opravným prostředkem, kterým lze prolomit právní moc rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení pro nápravu vad ve skutkových zjištěních. Sekundární funkcí obnovy řízení je také zvýšení ochrany před nesprávnými rozhodnutími orgánů činných v trestním řízení a posílení záruky spravedlnosti v demokratickém právním státě. Nejedná se však o samotný přezkum zákonnosti a odůvodněnosti původního rozhodnutí.

Obnova řízení jako mimořádný opravný prostředek je netypický především svým průběhem. Skládá se ze dvou fází – řízení obnovovacího (*iudicium rescindens*), kde soud rozhoduje o návrhu na povolení obnovy řízení, tj. o otázce, zda se vůbec nové trestní řízení povolí, a řízení obnoveného (*iudicium rescissorium*), které je už samotným nově obnoveným řízením a pokračuje se v něm ve stádiu, ve kterém původní řízení skončilo před vydáním napadeného rozhodnutí. Žádné jiné opravné prostředky v českém právním řádě takto koncipovány nejsou. Na obnově řízení je rovněž zvláštní, že dokonce i proti usnesení o povolení či zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení vydaném příslušným soudem v obnovovacím řízení lze podat řádný opravný prostředek – stížnost. O stížnosti poté rozhoduje soud druhého stupně.

Zcela zásadní je pro institut obnovy řízení judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu České republiky. Judikatura, která se vztahuje k obnově řízení, výrazně ovlivňuje rozhodovací činnost soudů v praxi a dotváří tak tento opravný prostředek. Zdůraznil bych především podstatný význam judikatury Ústavního soudu k tzv. jednání *ultra vires* ve vztahu k obnovovacímu řízení, kde soud nesmí překročit svou pravomoc v rámci rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení, tj. rozhodovat pouze o důvodnosti a přípustnosti takového návrhu.

Při vypracování této diplomové práce jsem vycházel především z odborné právnické literatury, včetně článků z právnických časopisů a bohaté judikatury vztahující se k institutu obnovy řízení.

Myslím si, že se jedná o mnohdy kontroverzní nástroj k dosažení jak legální, tak i morální spravedlnosti. Kontroverzní na obnově řízení shledávám především fázi řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo rozhodnutím soudu, tj. řízení obnovovací, kde osud pravomocně odsouzeného člověka spočívá v ruce soudu, který o něm již jednou rozhodoval, a na jehož uvážení závisí samotné povolení nového trestního řízení v dané věci. Na rozdíl od obnovy řízení disponují ostatní mimořádné opravné prostředky, dovolání a stížnost pro porušení zákona, vždy tzv. devolutivním účinkem, který způsobuje, že se o nich rozhoduje vždy pouze u Nejvyššího soudu.

Podle mého názoru je pro nadcházející vývoj obnovy trestního řízení důležité vypořádat se především s problémem příslušnosti soudu v řízení obnovovacím, skončilo-li předchozí řízení některým z rozhodnutí soudu uvedených v ustanovení § 278 odst. 1 a 2. Zde se domnívám, že právo na spravedlivý proces, zaručené ústavním pořádkem, převažuje nad klady zásady hospodárnosti. Možným řešením by bylo inspirovat se německou či slovenskou právní úpravou obnovy řízení, kde zákonodárce tento problém již řešil. Domnívám se, že východiskem může být buď přikázání věci soudu druhého stupně, změna obsazení senátu, případně samosoudce, který ve věci rozhoduje, ustanovení Nejvyššího soudu jako jediného soudu příslušného k rozhodování v obnovovacím řízení nebo jak jsem v této diplomové práci již navrhnul – změnit místní příslušnost soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, při zachování příslušnosti věcné, což považuji za nejideálnější řešení.

Dále bych byl rád, kdyby český zákonodárce sjednotil všechny důvody pro obnovu řízení, především důvod vyplývající ze zrušení právního předpisu Ústavním soudem, a lépe tak vymezil podstatné náležitosti návrhu na povolení obnovy řízení v jednom právním předpise.

Resumé

This master's thesis deals with a form of extraordinary remedy – the renewal of proceedings. The renewal of proceedings is regulated by Act No. 141/1961 Coll., of the Criminal Procedure Code and its practical use is influenced mainly by the Czech Constitutional and Supreme Courts' extensive case law that has also been depicted in this thesis.

In Czech law, remedies are divided into ordinary remedies and extraordinary remedies. Ordinary remedies can only be used against judgments that are not final and conclusive. Extraordinary remedies, on the contrary, are used solely against judgments that are final and conclusive. Renewal of proceedings is an instrument used to correct defects in factual findings of a criminal case by breaking the legal power of its judgment. It should therefore be used scarcely and only in exceptional cases, because breaking legal power of a judgment can negatively impact legal certainty.

Renewal of proceedings consists of two parts – the application for new proceedings (*iudicium rescindens*) and the renewed proceedings (*iudicium rescissorium*). First it has to be decided whether new facts or evidence, be it standalone or in conjunction with previously presented evidence, could influence the original court ruling. After the authorization of the renewal of proceedings, the renewed proceedings continue where the original proceedings ended, right before the contested ruling was issued. It is important to note that the renewal of the proceedings does not oblige the court to issue a ruling different to the original one.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- AULICKÝ, Petr. Historický vývoj obnovy řízení včetně polemiky s rozhodnutím Nejvyššího soudu. *Státní zastupitelství*. 2010, roč. 8, č. 9. ISSN 1214-3758.
- BLÁHOVÁ, Ivana. *Rekodifikace trestního práva procesního v letech 1948-1950*. Praha: Auditorium, 2017. ISBN 978-80-87284-59-9.
- FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.
- FRYŠTÁK, Marek a Petra POLIŠENSKÁ. *Aktuální judikatura k trestnímu řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7518-4.
- CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-884-0.
- CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3.
- KORGO, Dušan a Veronika MARKOVÁ. *Trestné právo procesné*. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-650-7.
- MATOCHOVÁ, Soňa. Veřejnost zasedání při rozhodování o povolení obnovy trestního řízení. *Soudce*. 2010, roč. 12, č. 11. ISSN 1211-5347.
- NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.
- PÁCAL, Jiří. Náprava hmotněprávní vady rozsudku i procesní vady řízení cestou obnovy řízení. *Právní zpravodaj*. 2004, roč. 5, č. 6. ISSN 1212-8694.
- SEKVARD, Ondřej. Mimořádné opravné prostředky ve slovenském trestním řízení. *Trestní právo*. 2007, roč. 12, č. 1. ISSN 1211-2860.

- SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9.
- STORCH, František, SPÁČIL, Jiří, ed. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-651-6.
- ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-249-7.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9.
- *Slovenský trestní řád*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-056-0. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/docs/330.pdf>

Legislativa

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.
- Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.
- Zákon č. 119/1873 ř.z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.
- Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.
- Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

- Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.
- Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-2517-08>
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2445-08>
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III.ÚS 39/09. Dostupné na <https://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=64545>
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-608-10>
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2013, sp. zn. I. ÚS 623/13. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-623-13>
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 2826/13. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-2826-13>
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 919/16. Dostupné na <https://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=93316>
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 1377/16. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-1377-16>
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. I. ÚS 3623/17. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-3623-17>
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2018, sp. zn. II. ÚS 2546/18. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2546-18>

- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 2587/18. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2587-18>
- Sdělení č. 238/2018 Sb., Ústavního soudu o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 25. září 2018 sp. zn. Pl. ÚS-st. 47/18 ohledně možnosti soudu nenařídít veřejné zasedání k projednání stížnosti proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy trestního řízení.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 10. 1965, sp. zn. 10 To 11/65.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. 3. 1970, sp. zn. 1 Tz 470.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 10. 1972, sp. zn. 5 Tz 21/72.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 24. 8. 1987, sp. zn. 2 To 39/87.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 10. 1988, sp. zn. 4 Tz 35/88.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR z 10. 9. 1991, sp. zn. 1 Tzf 9/91.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. 3 Tz 82/2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 3 Tdo 438/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 4 Tz 111/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 TZ 100/2007.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. 1 Ntd 9/2004.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. 4 T 137/2002.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 1999, sp. zn. 3 To 428/99.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 3. 2000, sp. zn. 4 To 250/2000.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 3 To 833/2001.